

www.turkishstudies.net/social

Turkish Studies - Social Sciences

eISSN: 2667-5617

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Kalkınma Planları ve Hükümet Programlarında Sporun Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Analizi

Economic, Social and Political Analysis of Sports in Development Plans and Government Programs

H. Erdem Mumcu* - Abdulkerim Çeviker** - Erda Nur Güder***

Abstract: This study was conducted to examine the economic, social and political analysis of sports in development plans and government programs. In addition, the policies of the governments established since the foundation of the Republic and their effect on the development of the country's sports have been examined. The research data were collected in accordance with the document analysis method. The data obtained were interpreted with the comparison method. Economic, social and political factors are very important in the development of countries. The financial resource to be allocated to sports must be found. Each development plan has worked on sports-related activities over a period of five years and has made plans to provide the necessary opportunities for our country. In the first five-year development plan and in the ninth five-year development plan, the goals and policies foreseen in relation to sports are not included. In the last two decades, only II. During the ERDOĞAN Government, sports goals and policies were not included. It is seen that the organization of sports differs according to the structuring of governments. Sports policies play an important role in determining and meeting the needs of the society for sports services. Public access to sports facilities has been prioritized in government programs. The main agenda is the establishment of sports by the state, supporting amateur sports, the development of mass sports, training of sports trainers, employment of sports employees, training of elite athletes and international organizations. Today, the place of sports activities in the country has grown and developed at an undeniable level. Sports activities in Turkey are promoted and supported as a public service through the state, and financial support is provided to sports clubs at a specified rate. Development plans and government programs have an extremely important place in determining sports policies and using them actively. It is an integral part of education in raising healthy generations and creating modern communities. Sports is the most important factor affecting the health, morals, education, productivity, production and workforce of individuals in society. As a result, while developing development plans and

* Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Asst. Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Sports Sciences, Department of Sports Management

ORCID 0000-0003-4325-5575

hasanerdem.mumcu@gop.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
Asst. Prof. Dr., Hitit University, Faculty of Sports Sciences, Department of Sports Management

ORCID 0000-0002-6566-1251

kerimceviker@gmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrenci, Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Graduate Student, Hitit University, Graduate School of Education

ORCID 0000-0002-7695-5431

erdanur19@gmail.com

Cite as/Atıf: Mumcu, H.E., Çeviker, A. & Güder, E.N. (2021). Kalkınma planları ve hükümet programlarında sporun ekonomik, sosyal ve siyasal analizi. *Turkish Studies-Social*, 16(4), 1553-1577.
<https://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.51582>

Received/Geliş: 29 May/Mayıs 2021

Accepted/Kabul: 31 August/Ağustos 2021

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 31 August/Ağustos 2021

CC BY-NC 4.0

government programs, it is necessary to outline the plans and programs within the framework of contemporary ideas in order to get rid of simple and primitive ideas and to allocate the resources needed by individuals and athletes today, and then the principles and targets should be determined as priority in order to serve the applications to the citizens.

Structured Abstract: This study was conducted to examine the economic, social and political analysis of sports in development plans and government programs. In addition, the policies of the governments established since the foundation of the Republic and their effect on the development of the country's sports have been examined. The research data were collected in accordance with the document analysis method. The data obtained were interpreted with the comparison method. The aim of the study is to shed light on some problems in the field of sports. These; Are the targets and policies foreseen in relation to sports included in the Turkish sports economy, development plans and government programs? Have priority been given to facilities with infrastructure and construction for sports activities in Development Plans and Government Programs? Has sports improved over time in our country? Have the goals and policies foreseen in relation to sports been outlined in advance and solutions have been produced to overcome the problems? Have measures been taken against problems related to sports in the country? Have efforts been made to ensure participation of all ages in sports? Has the development of traditional sports branches in our country been ensured and basic sports branches were also included? Are social and health guarantees included in the foreseen targets and policies in order to ensure the safety of the athletes? Have incentives been included in sports? Have centers been established for the proper operation of sporting events? Are there incentives for disabled people to take part in sports activities? seeking answers to questions in the form. Sports are not only a set of activities that contribute to their social, physical, cultural, mental and psychological development, such as making use of their spare time by doing fun activities. Sports have a great impact on the integration of individuals in the society and their survival in a spirit of solidarity. It exhibits an approach that provides equality to all individuals with a holistic view that does not take into account the differences such as religion, language, race, social status, sect, culture and education, which divides people into major groups in the society. It provides an opportunity for individuals to gain a place in the group socially and to get to know some individuals. It also ensures that individuals' social lives mature and adapt to social life. Thanks to sports, social structures in the regions where people live increase and people establish healthy social relations. This covers many areas of the services that today's social state understanding should provide.

Economic, social and political factors are very important in the development of countries. Finding the financial resources to be allocated to sports is one of the priority targets. Each development plan has worked on sports-related activities over a period of five years and has made plans to provide the necessary opportunities for our country. Considering the development plans, the stipulated goals and policies related to sports are not included in the first five-year development plan and the ninth five-year development plan. In the last twenty years, only II. During the ERDOĞAN Government, sports goals and policies were not included. It is seen that the organization of sports differs according to the structuring of governments. Sports policies play an important role in determining and meeting the needs of the society for sports services. Public access to sports facilities has been prioritized in government programs. The main duties of the political will, which undertakes the administration of the country, is to determine the needs of the society and to find solutions in line with these needs and to serve its citizens. While meeting these requirements, state administrators should act within the plan regarding what they need, where, when and how they will be fulfilled, and try to deliver the best service to their citizens. Government programs are of great importance in the formulation of sports economy policies. In short, government programs are policies created by governments to solve social problems. The main agenda is the establishment of sports by the state, supporting amateur sports, the development of mass sports, training of sports trainers, employment of sports employees, training of elite athletes and international organizations. Development is one of the goals that countries want. Countries prepare and implement development plans in line with these issues. In order to achieve the principles and goals related to sports, it is necessary to determine the main policies required in the society and to determine the sports economy policies by considering the concept of sports. In general, sport is one of the important factors affecting the health, education, workforce, morality, productivity and production of individuals in society. In general, sport is one of the important factors affecting the health, education, workforce, morality, productivity and production of individuals in society. In this respect, Turkish sports economy policies, target policies for sports in development plans and sports related policies in government programs have been examined. Suggestions were made for taking necessary measures by revealing the contributions and deficiencies of the Turkish Sports Economy. It is used as a tool in

determining and implementing the national and international policies of states. Today, the place of sports activities in the country has grown and developed at an undeniable level. Sports activities in Turkey are promoted and supported as a public service through the state, and financial support is provided to sports clubs at a specified rate. Development plans and government programs have an extremely important place in determining sports policies and using them actively. It is an integral part of education in raising healthy generations and creating modern communities. Sports is the most important factor affecting the health, morals, education, productivity, production and workforce of individuals in society. As a result, while developing development plans and government programs, it is necessary to outline the plans and programs within the framework of contemporary ideas in order to get rid of simple and primitive ideas and to allocate the resources needed by individuals and athletes today, and then the principles and targets should be determined as priority in order to serve the applications to the citizens.

Keywords: Development plans, government programs, sportseconomy, sports policies.

Öz: Bu çalışma, kalkınma planları ve hükümet programlarında sporun ekonomik, sosyal ve siyasal analizini incelemek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar kurulan hükümetlerin politikaları ile ülke sporunun gelişimine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın verileri doküman analizi yöntemine uygun olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler karşılaştırma yöntemi ile yorumlanmıştır. Ülkelerin kalkınmasında ekonomik, sosyal ve siyasal faktörler oldukça önemlidir. Spora ayrılacak olan finans kaynağının bulunması gerekir. Her kalkınma planı beş yıllık süre içerisinde spor ile ilgili faaliyetler üzerinde çalışmış ve ülkemiz için gereken imkânları sağlamak adına planlar yapmış uygulamaya koymuştur. Birinci beş yıllık kalkınma planında ve dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı öngörülen hedef ve politikalara yer verilmemiştir. Son yirmi yılda sadece II. ERDOĞAN Hükümeti döneminde spor hedef ve politikalarına yer verilmemiştir. Sporun teşkilatlandırılması hükümetlerin yapılanmasına göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Spor politikaları toplumun spor hizmetlerine ihtiyaçlarının saptanıp karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Hükümet programlarında öncelikli olarak halkın spor imkânlarına erişimi ön plana alınmıştır. Sporun devlet eliyle tesisleşmesi, amatör sporun desteklenmesi, kitle sporunun gelişimi, spor öğretmenlerinin yetiştirilmesi, spor çalışanların istihdamı, elit sporcu yetiştirme ve uluslararası organizasyonların ülkemize alınması konuları ana gündemleri oluşturmuştur. Günümüzde spor faaliyetlerin ülke içerisindeki yeri yadsınamaz düzeyde büyümüş ve gelişmiştir. Türkiye'de sportif faaliyetler devlet aracılığıyla bir kamu hizmeti olarak tanıtılıp desteklenmekte ve spor kulüplerine belirlenen oranda mali destek yapılmaktadır. Spor politikaları belirlenip faal şekilde kullanılması için kalkınma planları ve hükümet programları son derece önemli bir yere sahiptir. Sağlıklı kuşakların yetiştirilmesi ve modern toplulukların oluşturulmasında eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Spor, toplum içerisinde bireylerin sağlığını, ahlakını, eğitimini, verimliliğini, üretimini ve iş gücünü, etkileyen en önemli unsurdur. Sonuç olarak bakıldığında kalkınma planları ve hükümet programları yapılırken basit ve ilkel fikirlerden sıyrılıp günümüzde bireylerin ve sporcuların ihtiyaç duydukları kaynakları tahsis etmeleri için çağdaş fikirler çerçevesinde planların ve programların ana hatlarının belirlenip çalışmaya başlanması daha sonra uygulamaların vatandaşlara hizmet olarak sunulması için ilke ve hedeflerin öncelik olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hükümet programları, kalkınma planları, spor ekonomisi, spor politikaları.

Giriş

Ekonomi, doğal kaynakların kıt olması bireylerinde isteklerinin sonsuz olmasına yönelik üretim ve dağıtım fonksiyonlarından bireylerin maksimum düzeyde verim almasıdır. Ekonomi, talep ve arz dengesizliklerini yok etmek, mal ve hizmetlerin üretim aşamalarının verimli olması, kişilerin taleplerini maksimum verim ve etkinlikle karşılamasında rol oynayan bu aşamaların, analiz ve faaliyetini kapsamaktadır (Sivrikaya & Demir, 2019).

Spor kavramı toplumun içinde bulunan ve kimsenin göz ardı edemeyeceği, vazgeçemeyeceği ve kesintiye hiçbir türlü uğratamayacağı herkes tarafından kabul edilen bütünleştirici bir rolü vardır. Sporla iç içe olan ülkeler tarihsel süreçte sürekli dışa açılma isteğinde olmuşlardır. Sanayinin hızlı

bir şekilde gelişimi, serbest zamanın artışı ve yoğun kentleşme toplumsal değişimlere ayak uydurmuş, yeni bir boyut kazanmıştır (Sunay, 2003).

Günümüzde ekonomi ve spor birbirlerini tamamlayan hatta her iki öğede birbirinden ayrı düşünülemeyen unsur halindedir. Tarihsel süreç içerisinde sanayi devriminden sonra ekonomik bakımdan gelişmelerin yaşanması, insanların kendilerine ayırdıkları boş zamanın artması, yapılan büyük yarışmaların önemini, sporun eğitim alanındaki olumlu yönü ve insanlığın barışa olan hasreti sporun gündelik yaşam içerisindeki lüzumu ve son dönemlerde kitle iletişim alanında olan teknolojik gelişmeler sporu daha fazla önemli kılmış ve sporu sanayi haline getirmeyi başarmıştır (Çelik, 2006).

Sportif etkinlikler boş vakit değerlendirme alanının bir alt pazarı olarak işlenildiğinde, problem sporun ortak bir ürün veya hizmetler bakımından bireylere nasıl sunulmasını gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, sportif etkinliklere katılanlar önem sunduğundan dolayı spor pazarında eşitliği ve etkinliği artırmak sebebiyle devlet düzenlemeleri veya müdahalesi yani makro politikalar uygulanması kaçınılmazdır. Diğer açıdan spor maddi gelir sağlayan etkinlik olarak incelendiğinde, bu alanda sporla ilgili olan ürün ve hizmetler imal eden kulüpler yani şirketler ile ürün veya hizmeti tüketen yani izleyicilerin tutumları tahlil edilmektedir. Bu tahlilde geleneksel işletme ekonomisi ya da mikro ekonomik ilke ve yöntemler kullanılmaktadır (Gündoğdu & Devecioğlu, 2008). Ekonomistlere göre spor ekonomisi, spor ürün ve hizmet imal eden diğer pazar yapılarındaki gibi kazanç hedefleyen birtakım icraatları kapsamaktadır. Spor ürünü kavramı burada spor ekonomisinin çekirdeğini oluşturmaktadır (Katırcı vd., 2015:16). Spor ekonomisi, sportif hadisenin gerçekleşmesi, bu hadiseyle de iktisadi bakımdan imal konumunu sağlayanlarla ekonomik etkinliğin tüketici pozisyonunu üstlenenleri ve bu bağlantının yönetmelikleriyle bir birliği oluşturmaktadır (Zenginer, 2017).

Metot

Bu araştırmanın amacı sporun gelişimi etkileyen hükümet programları ve spor politika çıktılarının ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan değerlendirilmesini yapmaktır. Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze kadar kurulan hükümetlerin politikaları ile ülke sporunun gelişimine etkisi incelenmiştir. Araştırma nitel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda araştırılan olay, kişi veya olguların miktarı, ortalaması, sayısı gibi ölçülebilen özellikleri yerine, daha çok detaylı olarak ve anlamaya dönük olarak yapılan, "nasıl ve niçin" gibi sorularla ortaya çıkarılmaya çalışılan araştırmalardır (Denzin & Lincoln, 1998). Nitel araştırmada veriler gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla toplanır (Berg & Lune, 2015).

Sporun ekonomik değerinin keşfedilmesi

İnsanların sonsuz ihtiyaçlarını kıt kaynaklarla nasıl karşılanabilmesi gerektiğini ortaya koyan iktisat kavramı, insanların kıt yani sınırlı kaynaklarla sınırsız isteklerden bazılarını karşılayabilmek için her toplum üç soruyla bir araya gelmektedir. Bu sorulardan birinci olanı hangi mallar ne kadar üretilecek sorusudur. İkinci soru ise nasıl üretilecek sorusudur. Son soru ise kimler için üretilcek sorusudur. İktisatçılar ne, nasıl, kimler için üretilcek sorularını kısaca iktisadi mesele veya kaynak dağılım meselesi diye tanımlanmaktadır. Her toplum iktisadi mesele ile karşı karşıya gelmektedir. Çözüm getirebilmek içinde bu soruları cevaplamak zorundadır (Ünsal, 2007:11-13).

İnsanlar mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını bir şekilde karşılanabilecek şekilde karar vermesi gerekmektedir. Ekonomik prensip yapılmış olan bir giderle olabilecek en yüksek randımana ulaşmasını veya var olan randımanın daha az gerecin kullanılmasıyla olabileceği söylemektedir. Ekonominin başlıca düşünme disiplini olan bu prensip sporsal etkinlikleri de artık içinde barındırmış olup böylece sporu da kaçmak ihtimali bulunmayan bir tutumda ticari bir yol izlemektedir (Cerrahoğlu, 2016).

Ekonomi içerisinde önemli bir sektörün alanı olarak kabul gören spor endüstrisi, bir ülkedeki spor endüstrisinin ulusal gelir içindeki payı o sektördeki üretime, üretmiş olduğu herhangi bir mal ve

hizmetlere yapılan harcamalara ve elde edilen gelire eşittir. Sporun herhangi bir ekonomide milli gelirden aldığı pay, o ekonomideki sporun başka sektörlerle nispeten ekonomideki sporun büyüklüğünü ve önemini yansıtmaktadır (Katırcı vd., 2015:130).

Ülke içindeki spor kesiminin ulusal kazanç içindeki yüzdesi; bu kesimin üretimine, üretilen mal ve hizmetlerin tüketim harcamalarına ve bunlardan sağlanmış olan hâsılata eşittir. Spor faaliyetlerinin ulusal kazançtan sağlamış olduğu yüzde, başka sektörlerle karşı galebesi, başka bir söyleyişle spor faaliyetlerinin ekonomi içerisinde ölçüsünü gösterir (Şenol, 2018).

Toplam spor harcaması, sporda toplam üretim, sporda toplam gelir ve GSYİH de sporun payı birbirlerine eşittir (Katırcı vd., 2015:129). Sporun ekonomi bütünündeki hacmi çeşitli sektörlerden oluşmaktadır. Bu ekonominin tümü sektörlerin toplamıdır. Sektörler birbiriyle bağlantılı olsalar da toplam ekonomi içindeki payları birbirlerinden farklı çıkabilir. Bir sektörün büyüklüğünü ürettikleri ürün ve hizmet nicelikleri bakımından, ekonomik birimlerin o sektöre yaptığı harcamalar ve o sektörde kullanımı uygun olan, sermaye, emek ve doğal kaynaklar yani üretim faktörlerinin gelirlerinin toplamına eşittir.

Spor tüketim harcaması (PSC), spor yatırım harcaması (SI) ve net spor dış ticaret harcamasının (NXS) toplamı toplam spor harcamasını oluşturmaktadır. Harcama yöntemi kullanılarak yapılan ekonomide genellikle 4 çeşit sporu içinde barındıran harcama vardır. Bunlar; Toplam spor tüketim harcaması (PSC), toplam spor yatırım harcaması (SI), toplam kamu spor harcaması (GS) ve net spor dış ticaret harcaması (NXS)'dir (Katırcı vd., 2015:130).

Sporun ekonomik etkileri

Sporun ekonomik yönden etkileri, bireylerin talepleri doğrultusunda imal edilen ürün ve hizmetlerin artışının olmasına bağlı olarak zamanla artmıştır. Herhangi bir sektörün içinde yer alan paranın çok yüksek meblağlara erişmesi için spor endüstrisinin büyüüp gelişmesi içinde payı olmuştur (İnan, 2018:345). Sporun ekonomi üzerine etkisinde sportif olayın, spora ilişkin altyapı yatırımlarının, sportif organizasyonlarının ve spora yönelik harcamaların etkisi vardır (Katırcı vd., 2015:138).

Sporun ekonomik açıdan etkilerini, makro etkiler ve mikro etkileri olarak iki şekilde incelenmektedir. Mikro açıdan ekonomik etkileri sporsal etkinlik ve tasarıları sonucu pazarda meydana gelen üretim tüketim, fiyat-gelir ve iratların dağıtımı; makro açıdan ekonomik etkileriye sporsal etkinliklerin milli gelir ve istihdamdaki etkileri anlaşılmaktadır (Çırka, 2016).

Sporun mikro ve makroekonomi üzerine etkilerinde; mikro ekonomi şahsi tüketicilerin, sanayilerin ve şirketlerin ekonomik tavırlarının ve aralarındaki imal ve kazançlarının dağılımlarını incelemektedir. Mikroekonomi iktisadi bakımdan ehemmiyetli bir konuma malik olduğunu söylemek gerekmektedir. Mikroekonomi, bir toprak parçasında bulunan kıt kaynakların aktif yönetiminde destek olur, serbest teşebbüs ekonomisi çalışmasının idrak edilmesinde rol oynar, milletler arası ticaretten karları, tediyeinin istikrarı ve istikrarsızlığının ve döviz düzeyinin belirlenmesinde mikroekonomiye ihtiyaç duyulmaktadır. Ürün ve hizmetlerin nasıl bölüşülmesi gerektiğini izah eder, refah ekonomisinin zeminini oluşturmaktadır (Dutta, 2006). Sporun mikro açıdan ekonomik etkileri şöyle sıralamak mümkündür;

- Fiyat ve gelir üzerine etkisi
- Üretim ve tüketim üzerine etkisi
- Gelirin dağılımı üzerindeki etkileri

Ünsal, (2007:63)'e göre fiyat-gelir üzerine etkileri; arz ve talep faktörlerinin karşılıklı olarak denk olması yani eşit olmasından kaynaklanmaktadır. Ekonomistler, satın alma gücüyle desteklenen ihtiyaca talep demektedir. Bireylerin belli dönemlerde satın alım ihtiyacı duydukları ve satın alma

gücüne sahip olan bireylerin varlıklarını etkilemekte olan pek çok faktörler vardır. Bu etkileyen faktörlerin başında varlığın fiyatı gelmektedir. Bir varlığın bir birimine sahip olmak için tediye edilmesi gereken para miktarına fiyat denir. Türk Dil Kurumu, (2019)'a göre gelir; bir iktisadi ünitenin belirlenmiş olan zamanda kazandığı varidat, aylık, irat, kira veya getiridir. Sarol (2019:490)'a göre spor yandaşları, yarışma, üstünlük, üstün gelen tarafın duyduğu heyecan ve kaybetmenin üzüntüsünü yaşama isteği içerisindedirler. Bu hisleri yaşamak içinde ceplerindeki varlıkları ödemeye heveslidirler. Talep bu heveslerinin ödemeleri ve kıtlık arasındaki oranı belirlemektedir. Ünsal, (2007:63)'te arzın belirli bir zaman diliminde üreticilerin satmak istedikleri ürünün pazarda oluşan fiyatlardan satmak istediği mal miktarı olarak tanımlamaktadır. Kısaca tüccarların davranışları demektir.

Çırka, (2016)'a göre üretim-tüketim üzerine etkileri; spor pazarındaki arz sporda üretim üzerindeki etkileri, talebi sporda tüketimin sonuçlarını etkiler. Günümüz içerisinde sportif piyasa; kamusal sektörü, gönüllü olan sektör ve ticaret yapan sektör gibi düşünülmektedir. Devlet bireylerin yaşadığı toplumun sportif etkinliklere katılma isteklerini artırmayı ve spor tasarımları imal sebebiyle sporun gelişmesinde payı bulunmaktadır.

Çapar & Yayla, (2019)'a göre gelirin dağılımı üzerindeki etkileri; gelirin dağılımı herhangi bir ekonomi içerisinde belli bir zamanda yapılan toplam kazancın toplumdaki zümreler içerisinde nasıl paylaştırılıp bölüştürüldüğünü anlatmaktadır. Uslu'dan aktaran Sarol, (2019:492)'da sportif etkinliklerle, mevduat ve giderlerin ekonomide bazı etkileri olduğunu ve örneğin, bir yerde yapılması düşünülen futbol stadyumu yapılması düşünülen yerin ekonomik bünyesini etkileyecek ve bir değişikliğin gelirden meydana getirdiği artış veya azalışlar yaratacağını belirtmiştir. Makroekonomik etkilerini de şöyle sıralamak mümkündür; istihdam ve milli gelir üzerindeki etkileri.

İstihdam ve milli gelir üzerindeki etkileri; Sarıgül, (2019)'a göre milli gelir ekonomi içerisinde belirli bir zamanın içerisinde oluşan ürün ve hizmetlerin dış unsurundan arındırılmış miktarsal bakımdan değeridir. Çalışkan, (2019:3)'e göre ise istihdam basit bir ifadeyle ücret karşılığında yapılan iştir. İktisadi bakımdan geniş çerçevede de istihdam bir toprak parçasında yaşayan bireylerin sahip olduğu tüm kaynakların (toprak, sermaye, emek ve müteşebbis) bir senelik zaman içerisinde kullanılmasıdır.

Spor ekonomisinin etkinlik gösterdiği alan genişlemiş ve kendi kattığı belli başlı değerlerle iç içe olduğu ülkenin vatandaşlarının istihdamını ve GSMH miktarında az bulunmayacak boyutlara ulaşmıştır. 1990 senesinde Gross National Sport Product aracılığıyla yayınlanan bir bildiride, 1988 senesinde spor ekonomisinin ABD'de göstermiş olduğu %6,8'lik büyüme olmuş toplamda 63,1 milyar dolar olan bir hisseye ulaştığı belirtilmiştir. Başka alanların senede ancak %1 ve %3'lük bir büyüme olduğu farz edilirse bu miktarların ne derece çok fazla olduğu kolayca anlaşılabacaktır (Saatçioğlu, 2013:35).

Spor ekonomisinin gelişimi

Sporsal faaliyetler ekonomik açıdan ilk kez ABD'de meydana gelmiştir. ABD'de sporsal faaliyetlerin ticarete dönüşmesi Almanya'daki ticarileşmeden daha önce ve ön yargısız bir biçimde olduğunu söyleyen Heinemann ABD'de olan ekonomik gelişmeleri Profesyonel takım olarak oynanan spor ekonomisi hakkında deneysel araştırmalar ve spor menajerliği üzerine eğitim kitapları olmak üzere iki başlığa ayırıp açıklamaktadır. 1950 senesinde Rothenberg Amerika'nın başlıca iktisadi bilimler mecrasında "Baseball oyuncularının iş piyasası" başlığında bir yazı yayınlamıştır. İzleyici sporu ağırlıklı olan talep faktörlerini göz önüne alarak, oyuncularının kalitesinin dağılımıyla ilgili ayarlamalar ve takım sahibi kişilerle iş birliği yapmıştır. Bu yapılan çalışmalar kazanç amacına sevk eden kuruluşlar aracılığıyla düzenlenen ve sunulan profesyonel takım sporlarıyla ilgilidir. Spor Menajerliği Üzerine Eğitim Kitapları: Kuzey Amerika'daki üniversitelerde sporla ilgili Spor yönetimi bilim dalları kurulup faaliyete geçişinden sonra Journal of Sport Management dergisindeki

bilimsel yapıtlara ek sporsal açıdan idaresi ile ilgili birtakım kitaplarda yayınlanmıştır. Bu kitaplar ABD'deki ticari spor organizasyonlarının şart ve isteklerine dayanmaktadır (Cerrahoğlu, 2016).

Teknolojik alandaki gelişmelerin sağlanmasıyla birlikte kişilerin spora ayırdığı vakidin ve önemin artması spor ekonomisinin gayri safi milli hâsılaya olan etkisinin artması, yatırım yapmak isteyen kişileri spor merkezleri açmaya teşvik etmiştir. Dünyadaki milyonlarca insan açılan spor merkezlerinden faydalanarak hem sağlığını koruyacak hem de spor ekonomisinin gelişimine katkı sağlayacaktır (Mahony' den aktaran Yıldırım, 2014).

Spor endüstrisi başka endüstri sektöründeki alanlara nazaran değişiklik göstermektedir. Spor ekonomisinin gelişmesinde cinsiyet, gelir durumu, yaş, mesleki durum, çevre, kültür, etnik köken, çalışma saatleri, yaşanan çevrenin büyüklüğü, serbest zaman gibi değişkenler ele alınmaktadır (Naoyuki ve diğerlerinden aktaran Yıldırım, 2014).

Sporun ekonomik açıdan büyümesini sağlayacak olan nedenler şöyle sıralanabilir (Katırcı vd., 2015:14).

- Yeni ve farklı sportif faaliyetlerin gelişmesi ve sayısal bakımdan artışı
- Bireylerin boş zamanlarının artışı
- Pazarlama bölümlerinde spor ürünlerinin artışı ve ürünlerle ilgili olan teknolojik gelişmeler
- Spor yönetimi, ekonomisi ve pazarlaması alanında ayrımların ve eğitim olanaklarının çoğalması, profesyonel alanda dayanak veren hizmetlerin oluşması
- Sporun küresel sermaye durumuna gelmesi (Yıldırım, 2014).

İktisadi yapıya bağlı olan ve sporsal faaliyetlerin gelişmesini etkileyen öğeleri şu biçimde sıralayabiliriz; boş zaman yaratacak iş platformu, gelir düzeyinin yüksekliği, sanayileşme, spor alt yapısının dağılımı ve yeterliği, spor etkinlikleri için ayrılacak olan alanlardır (Bayraktar, 2003).

Spesifik olarak futbolcuların sözleşmelerinin düzenlenmesi ile ilgili bir alandan ortaya çıkaran önemli bir olay AB'de sporcuların resmi statüsünün belirlenmesine yol açmıştır. Profesyonel futbolcu olan Jean-Marc Bosman'ın Belçika'daki kulübü olan RFC Liege'de sözleşmesinin bitmesinden önce Liege, Bosman'a yeni bir sözleşmenin yapılmasını teklif etmiştir. Ancak toplam maaşında büyük oranda düşüş olmuştur neredeyse bu oran %75'dir. Bosman bunun üzerine Fransız kulüp Dunkerque'nin ilgisini ve transfer ücretini kabul etmiştir (Şahin, 2012). Bunun üzerine RFC Liege, 800 bin dolar şu ki 600 bin avro kadar yüksek bir kontrat fesih fiyatı belirlemiştir. Dunkerque ise bu belirlenen fiyatı karşılayamayacağını söyleyip oyuncuyu kiralama talebinde bulundu ancak buna da RFC Liege Kulübü Dunkerque'nin maddi açıdan durumunun elverişli olmadığını öne sürerek müsaade etmedi üstelik Bosman'ı takımla ilişkisi kesilip idari ceza verilmiştir. Bununla birlikte indirimli ödeyeceği maaştan da kurtulmuştur. Yaşanan bu gelişmelerden sonra Bosman futbol ekonomisini ve tarihini tümüyle değiştiren bir dava açmıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Marc_Bosman, 2021). Avrupa Birliği içerisinde işçilerin bağımsız dolaşımını ve teşriki mesai özgürlüğünü teminat altına alan kararlar bilhassa Avrupa içerisinde futbol kesiminde önemli değişikliklerin yaşanmasına sebep olmuştur (https://tr.wikipedia.org/wiki/Bosman_Kurallar%C4%B1, 2021).

Bosman Kararı, dünya futbolunda, ekonomik ve sosyal açıdan çok mühim değişikliklere sebep olmuştur. Bu yapılan değişiklikler;

- Futbol branşının ekonomik piyasa olarak görülmesini, futbolda dâhil tüm profesyonel spor branşlarının, aktivite ve ekonomik alan görülmesi gerektiği,
- AB yurttaşı olan oyuncuların uluslarının temel alındığı rastgele bir sınırlandırma kuralının (en çok 5 yabancı oyuncuyu oynatabilme kaidesi) ulusal takımların dışında, bu hususta ilgili kulüplerin çıkaracağı rekabeti engelleyen sporculuğa ters sözleşmelerin Avrupa komisyonunca ciddi bir şekilde cezalandırılacağı,

- AB'ne üye ülkelerin yurttaşı olan futbolcular, yaptıkları sözleşmenin sona ermesinden sonra bonservis gibi sınırlandırmalarla transfer edilmelerinin önüne geçilmesinin hiçbir bakımdan hukuksal istinatgâhı olmadığı şeklindedir (Menteş, 2017).

Bosman Kararı Avrupa Adalet Divanı'nın 15 Aralık 1995 senesinde aldığı bir karardır. Bosman futbol kariyeriyle sporu etkilemese de kulübüne açtığı davayla ilkin Avrupa futbolu bulunmak üzere, dünyada sporu en fazla etkileyen şahısların başında gelmektedir (https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Marc_Bosman, 2021).

Spor politikaları

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesine göre; sportif faaliyetler sağlıklı kuşakların var olmasında, toplumun sağlığının koruma altında tutulmasında, toplumsal barışın benimsenmesi ve toplumsal açıdan bir uyumun sağlanmasında önemli bir konumdadır. Spor organizasyonlarında sportif faaliyetlerde sağlanan başarı ve kurumsallaşmayla yatırım alanlarında artışın olması Türkiye' de sportif etkinliklerin zamanla gelişmesini ve kayda değer katkıların olmasında önem arz etmiştir. Bireylerin bilgi sahibi olarak spor yapmaları ve kültüre sahip olmaları, tesislerin yaygın olmasına düzenli ve sürekli sportif faaliyet uygulamalarının alışkanlığının kazandırılması, sadece sporla ilgili yönetimde aktif olan kuruluşların ve kurumların ortaklaşa birlik olması ve eş güdümü ile teşkil etmesiyle muhtemel olabilir (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013).

Spor politikası denilince ilk sporun ele alınışı, ilkeleri, gayeleri ve bu gayelerin elde edilmesi hakkında lüzumlu olan yol ve yöntemler, gereç, eğitim, alt yapı, araç ve tesis öğretim düşüncesi, milli ve milletlerarası seviyede spora bakış açısıyla sporun örgütlenmesi ve uygulanması anlaşılmaktadır (Yetim, 2000:197).

Spor politikalarının temel amaçları Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, (2013)'e göre sporun gelişmesini sağlayıp, geniş kesimlere yaygınlaştırılmasını sağlamak, her bireyin sporsal faaliyetlerde bulunup katılması için olanakların sağlanması, sağlıklı kuşakların var olması, sporun milli sınırlar içerisinde kurumsallaşması için spor tesislerinin demirbaşı belirlenmeli ve gereksinimlerin giderilmesi için çalışmalar yapılmalı, işinde uzman ve kaliteli teknik unsurlu elemanların olmasını sağlamak, elit düzeyde sporcular yetiştirilmesini sağlamak, yasaklı maddelerin önüne geçilmesi, engelli bireylerin sporsal faaliyetlere katılması için teşvik etmek ve projelerde yer verilmesi gibi temel amaçları vardır.

Spor politikalarının temel ilke ve değerleri:

“Sporun evrensel değerleri olan dostluk, barış ve etik değerlere bağlılık, Fırsat eşitliği, Spor hizmet ve faaliyetlerinin, sunumunda insan odaklı bir yaklaşım içerisinde olmak, bütüncülük, araştırmaya ve bilgiye dayalı olmak, hesap verilebilirlik, katılımcılık, güvenlik, saygı, fairplay (adil oyun) ruhu, mükemmellik, şeffaflık, iş birliğine dayalı olmak, erişebilirlik, uygulanabilirlik, eşitlik ve verimlilik” (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013).

Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesine göre spor politikalarının temel alanları spor kültürü ve herkes için spor, spor yönetimi, elit sporcu yetiştirmek, engelliler ve spor, sporcu sağlığı, spor hukuku, uluslararası spor organizasyonları ve olimpiyatlarıdır (Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013).

Türk spor ekonomisi politikaları

Türkiye ekonomisi, coğrafi konum, nüfusun yapısı ve nüfusa ilişkin temel göstergeler ve bölgesel bakımdan gelişme farklılıkları olarak ele alınmaktadır. Spor ekonomisi de ülkemizde her geçen gün gittikçe büyüyen farklı ekonomi alanlarıyla ilişki içinde bir ekonomi türüdür.

Spor ekonomisi, eğlence alanının bir alanı olarak ortaya çıkmış ama günümüzde iş gücündeki yatırım ve küresel varlıklarla desteklenerek ekonomi vaziyetini almıştır. Türkiye’de spor ekonomisi; spor sektöründeki tüketiciler aracılığıyla bilhassa sportif ürün ve hizmetlere maddi karşılığını vererek satın alan kişilerdir. Spor üreticileri bakımından ürün ve hizmetlerin sunulması, bulunması ve piyasa durumunun gereksiniminin saptanma süreçleri, spor ekonomisinde öncelikle sporsal faaliyet gösteren sporculardır. Daha sonra emekçiler ve pazarlar bakımından yorumlanmasıyla beraber düzenleyici bağımsız idarelerin ve kamunun yaptığı politikalar önem sunmaktadır (Zenginer, 2017).

Topluma ait olan birincil ihtiyaçlarını bitiren ülkeler, gelişmiş ülkeler olarak adlandırılmaktadır. Temel ihtiyaçlar eğitim, sağlık, barınma, istihdam vb. topluma ilişkin ihtiyaçlardır. Birincil ihtiyaçlar olarak da adlandırılan bu ihtiyaçlar, fertleri fizyolojik ve psikolojik olarak etkilemektedir. Fertlerin bu ihtiyaçları giderildiğinde ise, spora ayırdıkları vakit artacak, spor hakkında bilinmesi gereken bilgilerde bilinç sahibi olacak, kitle sporlarında gelişim sağlanacak ve sportif faaliyetleri izleyenlerin sayısında artışlar meydana gelecektir. Toplumsal etkinliklere devlet tarafından hazine ayrılması hükümet politikasına bağlı olmaktadır. Hazineye ayrılan hissenin fazla olması, toplumsal etkinliklerde sportif faaliyetlerde kullanılması gereken tesis, araç ve gereç malzemeleri, eleman vb. gibi unsurlar sportif başarı seviyesini yükseltmektedir (Bayraktar, 2003).

Sporun toplum içerisinde benimsenmesinde artan önem spor oyunlarının kültürel ve toplumsal açıdan hatta milletlerarası yarışmalarda görülen saygınlık kamu kesiminin dikkatini çekmiştir. Sportif faaliyetlerin toplumda olumlu bir tesirinin olduğunun kabul görmesi, sporun kamu kesimi faydasına yönelik bir hizmet olarak yorumlanmasını sağlamıştır (Gök & Sunay, 2010). Türkiye’de spora yatırım yapan kamu kesimi, yerel yönetimler, spor kulüpleri ve yerel yönetimlerdir. Kamu kesimi yatırımlarında bazı kaynaklar yetersiz olmaktadır. Var olan kaynaklar da verimli, ölçülü ve etkin bir şekilde kullanılamamaktadır (Gündoğdu & Devocioğlu, 2008).

Hükümet programları içerisine spor tesisleri ve sahaları, gereçler, araçlar, öğreticiler, yöneticiler, sportif müsabakalar ve eğitim programlarının yürütülmesi girmektedir (Cankalp, 2005:25). Kalkınma, etkin olan yapısal bir değişiklik sürecidir ve geçen bu süreçte gerçel hâsılada/üretimde artışın olmasını, daha adaletli irat dağılımını, yoksullar içinde geçim genişliğini sağlamaktadır. Kalkınmanın olduğu bir ekonomide üretimin temelinde çeşitlenme olmakta ve üretken kaynaklar birincil, ikincil ve üçüncül etkinliklerde kullanmak için harekete geçirebilir. Ayrıca ekonomi de kalkınma yerel karar sistemlerini kuvvetlenmesini sağlar ve yerel müteşebbisin ve yerli birikim kaynaklarını özendirir. Kalkınma varlığın birikimini ve beşerî varlığı artırmak; yatırım ve tasarrufların artırılmasıyla olacaktır (Durmuş, 2008:4).

Spor faaliyetleri toplumların ve bireylerin üzerinde pek çok açıdan yetisi olan bir vakadır. Bu nedenle, sporun yaygınlaşmasını sağlanması, geliştirilmesi ve devamının olması için devletler sağlam politikalar oluşturarak bütünlük sağlamaktadır (Eroğlu vd., 2016).

Türk spor ekonomisi politikalarının öngörülen amaç ve hedefleri belirlemesindeki dokümanlar Kalkınma planları ve Hükümet programlarıdır (https://www.cka.org.tr/uploads/strategy_v/spor_oik.pdf, 2019).

Türk spor politikasını oluşturan unsurlar

Unsurlar sekiz madde de incelenmektedir. Bunlar teşkilatlanma, özerk federasyonlar, tesis, eğitim, sporcu sağlığının korunması, sponsorluk, spor ortamı ve uluslararası ilişkilerdir. Teşkilatlanma; sporun her alanında ve tüm branşlarda hatayı en aza indirmek, sporda gelişmeleri sağlamak için projeler üreten, ürettiği projeler hakkındaki bilgileri gözden geçiren daha sonra onaylayan bir spor kurumu kurulmalıdır. Bağımsız Federasyonlar; spor federasyonları, dışarıdan hiçbir müdahale olmadan kendi içinde özerk bir yapıya sahip olmalıdır. (http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_BedenSporIstanbulOlimpiyatlar%C4%B1.pdf, 2019).

Tesisler; Türkiye’de spor tesisi envanteri çıkarılıp gereken tesisler göz önünde bulundurulurken kulüplerin tesisle buluşturulması ve ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir. Sporcuların antrenman yapabilmesi için spor salonları inşa edilmeli ve denetimi gereken uygun kurullarla olmalıdır. Şehir imal planları planlanırken gençlik ve spor sahası ve tesisleri için gereken arazinin ayrılması yasal bir düzenlemeyle olmalıdır. Büyük seyirci kitlesine sahip spor tesisleri, şehir imar planlamasını bozmayacak şekilde organize edilip işletilmesi gerekir. Eğitim; kamunun sporu bir temel eğitim unsuru olarak bünyesine alması ve kaynak tahsisi yapması gerekir. Yapılacak olan tesislerinde her yaştaki kişilere hitap edip spor yapmasına imkân vermelidir (Sunay, 2003).

Sporcu Sağlığının Korunması; sporcuların sağlıklarını güvence altına alınması adına sosyal güvenlikleri sağlanmalıdır. Ülke genelinde başarılı olan sporcuların yeteneklerini daha da geliştirilmesi için “sporcu sağlığı ve yetenek araştırması, güç geliştirme merkezi, branş eğitim merkezi” kurulmalıdır. Gelişmiş ülkelerde uygulanan belli başlı sistemlere toplumdaki özür, engelli ve yaşlıları bu sisteme adapte edip mevcut tesislerden yararlanmaları sağlanmalıdır (Sunay, 2017:343). Sponsorluk; tüm gelişmiş ülkeler ve bu gelişmiş ülkelerdeki iş çevreleri kendi isimlerini duyurmak, ürünlerini tanıtmak için spor müsabakalarında sponsorluk görevini üstlenmektedirler. Devletin spora ayırdığı pay haricinde eklenen sponsorluk spor faaliyetlerini artırmakta ve sporcuların başarısını da olumlu etkilemektedir. Yapılan sponsorluğun vergilerden indirimi sağlanması konusunda düzenleme yapılması gerekmektedir. Spor ortamı; Türkiye’deki yörelerin bulundukları ortamı, geleneksel sporları ve var olan kaynakları yakınında bulundurulurken sporla ilgili yerel yönetim birimlerinin öncelik verilmesi gereken sporları belirlenmeli ve belirlendikten sonrada kaynakların kullanılması gerçekleşmelidir. Uluslararası ilişkiler; Spor federasyonları belirlenen mevzuatlara uymalı ve uluslararası federasyonların talimat ve isteklerine uyum sağlamaları gerekir. Sporla ilgili alanda görev alan kişilerin sayısı artırılmalı, gerekli eğitimler verilmeli ve bu alanda eleman yetiştirilmesi gerekmektedir (Sunay, 2003).

Kalkınma planlarında sporla alakalı olarak öngörülen hedef ve politikalar

Kalkınma planları devletimizin istikbalini biçimlendirmek için önemlidir. Devletlerin kalkınmışlığının belirtilerinden bir tanesi de kalkınma planı içerisinde spor kavramıdır ve oldukça önemlidir. Fakat birinci ve dokuzuncu beş yıllık kalkınma planlarında sporla alakalı olarak öngörülen hedef ve politikalar yer verilmemiştir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1968-1972 yıllarındaki ikinci beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak temel olarak önceden belirlenmiş amaçlara ulaşılması için yöntemlerin belirlenmesi, gelişmesi içinde birtakım çalışmaların sağlanması, sporsal etkinliklere içerisine alan ilkeler, tesisler, kulüpler ve politikalar bu planda ele alınmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1973-1977 yıllarındaki üçüncü beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak temel olarak önceden belirlenmiş amaçlara ulaşılması için yöntemlerin belirlenmesi, gelişmesi içinde birtakım çalışmaların sağlanması, ülke sınırı içerisindeki problemlerin saptanması ve bu problemlere öncelik verilmesinde politikalar belirlenmiştir. GSB lüzumlu olan önlemleri almış ve okullarda sporla ilgili olan ders saatleri artırılmıştır. Sporsal etkinliklerin gelişmesi için profesyonellik özendirilmiştir ve toplum arasında yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Temel spor dalları ve geleneksel olan spor dallarında gelişimin sağlanması için çalışmalar olmuştur (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1979-1983 yıllarındaki dördüncü beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak temel olarak önceden belirlenmiş amaçlara ulaşılması için yöntemlerin belirlenmesi, Sosyal güvenliğin spor endüstrisi içerisinde konum bulması bu planda yer almıştır. Elde var olan kaynakların gizil güçlerini ortaya çıkarmak için mahalli kaynaklarında birliğiyle kalkınmanın sağlanması, sporsal etkinliklerin yürütüldüğü kulüplerin amatörden çıkıp profesyonel biçimde işletilmesi amaçlanmaktadır. Sporsal etkinliklere

bireylerin katılması küçük yaşlardan itibaren olduğu konusu da yer almaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1985-1989 yıllarındaki beşinci beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak teşvikler, özel ve kamu sektörü teşviki, sporsal etkinliklerin yapılması için tesislerin inşası, topluluk sporlarına yönelik çalışmalar, beden eğitimi öğretmenleri için çalışma ortamı sağlanması, antrenörlerin gelişimi ve yetiştirilmesi için çalışmalar ele alınmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1990-1994 yıllarındaki altıncı beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak bilim, teknoloji ve sağlık alanının yakından takip edilmesi hususundaki konulara yani Avrupa birliği politikaları üzerinde durulmuştur. Sporla ilgili olan yasalar yeniden düzenlenmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 1996-2000 yıllarındaki yedinci beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak sporsal faaliyetlerin geniş topluluklara ulaştırılması amaçlanmıştır. Olimpik sporların yer alması ve özerklik hakkındaki konular ele alınmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 2001-2005 yıllarındaki sekizinci beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı yer verilen planlar, sporcular için yapılması planlanan ve çalışmalara başlatılan sosyal ve sağlık güvenceler aktif bir şekilde işletilmeye başlanmıştır. Olimpiyat oyunlarının ülkemizde olması için lüzumlu olan alt yapı için birtakım çalışmalar başlamıştır. Spor dizgesinin tekrardan düzenlenmesi olmuştur. Sponsorluk için düzenlemeler yapılmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 2014-2018 onuncu beş yıllık kalkınma planında sporla ilgili olarak yer verilen planlar, sporsal faaliyetlerin dengeli ve düzenli bir biçimde işletilmesi için altyapı dağılımından, Olimpik Sporcu Kamp Eğitim Merkezleri kurulacağından ve sporu barından teknolojik faktörlerin yaygınlaştırılması için AR-GE çalışmalarından bahsedilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığına göre, 2019-2023 on birinci beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı olarak yer verilen planlarda okullardaki beden eğitimi ve spor derslerinin boyutunun artırılması, engelli bireylerin sporsal etkinlikler içerisinde yer alması ve özendirilmesi, sporsal faaliyetlerin gelişme göstermesi için küçük yaşlardan başlanması, yetenek ve becerilerine uygun spor dallarının artırılması planlanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

Hükümet programlarında sporla alakalı olarak öngörülen hedef ve politikalar

İsmet İnönü, II. İnönü, Ali Fethi OKYAR, III. İnönü, IV. İnönü, V. İnönü, VI. İnönü, VII. İnönü, II. Celal BAYAR, I. Refik SAYDAM, II. Saydam, I. Şükrü SARAÇOĞLU, II. Saraçoğlu, I. Hasan SAKA, II. Saka, Şemsettin GÜNALTAŞ, I. Adnan MENDERES, II. Menderes, III. Menderes, IV. Menderes, V. Menderes, I. Cemal GÜRSEL, II. Gürsel, IX. İnönü, I. Nihat ERİM, Naim TALU, II. Tansu ÇİLLER, III. Çiller, IV. Bülent ECEVİT ve II. Recep Tayyip ERDOĞAN hükümet programlarında sporla alakalı olarak öngörülen hedef ve politikalara yer verilmemiştir.

I. Celal BAYAR hükümeti (01.11.1937-11.11.1938) programında sporla alakalı olarak şu ifadelerle yer verilmiştir;

“Millî kültür kadrosu içinde mütalaasını zarurî gördüğümüz sporu, profesyonel şampiyon yetiştirmek için istemiyoruz. Spor, okullarımız gibi, sahnemiz gibi millî kültürümüzün, bir cüzüdüdür. Büyük gaye. Türk vatandaşını fikir ve düşünce itibariyle kuvvetli vücut itibariyle kuvvetli ve tam sıhhatli, seciyeli gürbüz, güzel insan olarak yetiştirmektir. Nasıl ki memleketimizde okumak yazmak bilmeyen tek vatandaşın kalmasını istemiyorsak sevdiği ve bütün hayatınca tatbik edeceği lâakal bir sporu olmayan vatandaş da

kalmamalıdır. Salim bir kafa ancak sağlam bir vücutta olabilir sözü Türk Atasözüdür. Yine bu mülâhaza iledir ki bütün vatandaşlarda verim kudretini muhafaza için muntazam çalışma hafta ve yıl tatillerinden muntazam istifade ve seyahat zevkinin inkişafına taraftarız. Sporu bir merkeze bağlayıp teşkilâtlandırmak ve muhtelif spor teşekkül ve hareketlerini o vasıta ile idare etmek için yüksek huzurunuzla bir kanun lâyiha sile geleceğiz” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Recep PEKER Hükümeti (07.08.1946-10.09.1947) 1960 yılından önce görev yapan ve bu hükümet programında spora dair faaliyetlere yer veren son hükümet spor hakkında öngörülen hedef ve politikalarını şu şekilde belirtmiştir: “Her türlü spor faaliyetleri, okullar ve kulüpler için öğretici kadroya yetiştirecek olan Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün açılmasına çalışacağız. Kapalı ve açık beden terbiyesi ve spor sahaları kurulması işinde teşebbüs alacağız” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

VIII. İsmet İNÖNÜ Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962) 26. Hükümettir. Hükümet programında: “Başbakanlığa bağlı olan müessesler arasında, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü için mütehasısların eliyle takip edilen programın tatbikine çalışacağız” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) ifadelerine yer vermiştir.

İnönü hükümetleri arasında spora yer veren tek hükümet 28. Hükümet olan X. İsmet İNÖNÜ Hükümeti (25.12.1963-20.02.1965)’dir. X. İsmet İnönü hükümeti programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre beden eğitiminde kuruluşun sağlanmasının hızlanması sağlanacak ve ülke sınırı içerisinde bireylerin faydalanabileceği kurumlar ve sporsal faaliyetlerin yapıldığı alanlar tamamlanması konusunda programında yer vermiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Suat Hayri ÜRGÜPLÜ Hükümeti (20.02.1965-27.10.1965) 29. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak: “Sporumuzun her dalını çağdaş seviyede bulundurmak için mevzuatta gerekli değişiklikleri yapmak, sporun kitleye mal edilmesine çalışmak, okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerinde bulunan amatörlerle daha yakından ilgilenmek, kaliteli sporcu yetiştirmek ve mevcutlardan daha çok faydalanmak hususlarına dikkat edeceğiz” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) ifadelerine yer vermiştir.

I. Süleyman DEMİREL Hükümeti (27.10.1965-03.11.1969) 30. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre her yaştaki kişilerin sporsal etkinlikler içerisinde yer alması için yerel idareler ve devlet olarak daha fazla çaba gösterilmesini belirtmiş, milli sporlarımız olan binicilik ve güreş gibi sporlarla beraber kitlenin gereksinimlerini karşılamakta olan kurumlar yaygın hale getirilmesi ve amatör sporun özendirilmesi programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

II. Süleyman DEMİREL Hükümeti (03.11.1969-06.03.1970) 31. Hükümettir. Bu hükümet programında ilk kez Gençlik ve Spor Bakanı görev almıştır. II. Süleyman Demirel hükümeti programında sporla alakalı TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre sporsal etkinlikleri beden ve ruh eğitimi açısından önemli bir unsur olarak gördüğü, her yaştan kişilerin sporsal etkinliklerde yer alması için özendirme sebebiyle spor alanları inşa edilecek ve yürütülmesi için düzen oluşturulacağı, Beden Terbiyesi Kanununun değiştirilmesi ve Türk sporlarına tamamen ve çağdaş bakımdan hizmet sağlanması için önlemler alınacağı bu programda yer almaktadır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

III. Süleyman DEMİREL Hükümeti (06.03.1970-26.03.1971) 32. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre hükümetin milli eğitim hizmetleri bakımından okul dışı ve okul içi programları, gençlik ve spor hizmetleri çerçevesinde vakitleri değerlendirmek amacıyla kültür ve spor bakımından manevi ve maddi olarak Türk gençlerinin gereksinimlerinin karşılanması programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

II. Nihat ERİM Hükümeti (11.12.1971-22.05.1972) 34. Hükümettir. “Türkiye’de sporun geliştirilmesine ve yaygın hale getirilmesine gereken önem verilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) ifadelerine hükümet programında yer vermiştir.

Ferit MELEN Hükümeti (22.05.1972-15.04.1973) 35. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre Spor ve Gençlik problemlerinin çözüme kavuşturulması için gereken çalışmalar yapılması hesaplı bakımdan yürütüleceği, uzmanlaşmayı sağlayarak gereken vasıfta ve sayıda eleman temin ederek aktif organizasyon sağlamak ve milli spor branşlarının gelişmesi ön planda tutulup ağırlık verileceği bu programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

I. Bülent ECEVİT Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974) 37. Hükümettir. Hükümet bir koalisyon hükümetidir. Milli Selamet Partisi (MSP) ve Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) beraberliğinde kurulmuştur. Hükümet programında sporla ilgili olarak:

“Sporda gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilebilmesine yardımcı olunması esas alınarak seyir sporundan çok kitle sporuna, profesyonel spordan çok amatör spora ve bu meyanda okul içi spora ağırlık verilecektir. Güreş, atıcılık, okçuluk, binicilik ve cirit gibi geleneksel spor dalları ile jimnastik, atletizm ve yüzme gibi spor dallarına önem ve öncelik verilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) ifadelerine yer verilmiştir.

Sadi IRMAK Hükümeti (17.11.1974-31.03.1975) 38. Hükümettir. Hükümet programında: “Milletimizin ümidi, milli varlığımızın en dinamik ve güçlü unsuru, geleceğimizin güveni olan Türk gençliğinin sorunları ve ihtiyaçları, ekonomik ve sosyal yönden olduğu kadar toplumun huzuru, güvenliği ve mutluluğu ile hür ve demokratik rejim açısından da büyük değer taşımaktadır” (https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukumetler/hukumetler_cilt_6.pdf). Sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre Gençlik ve spor hizmetlerine lazım olan vasıfta ve sayıda bireylerin yetiştirilmesi, var olan elemanların devamlı olarak ve eğitim anlayışı içerisinde gelişmesinde Gençlik ve Spor Akademisinin kurulması, var olan spor tesislerinin ve alanlarının geniş olanaklardan yararlanması için en kısa sürede faaliyete geçeceğinden bahsedilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

IV. Süleyman DEMİREL Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977) 39. Hükümettir. Hükümet bir koalisyon hükümetidir. Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) beraberliğinde kurulmuştur. Bu hükümet programında: “Gençlerimizin zaman ve enerjilerini, kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi surette yetiştirilmelerine imkân sağlanacaktır. Gençliğin her dalda kitle sporuna ve özellikle geleneksel sporlara yönelmesi teşvik edilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) sözlerine yer verilmiştir.

II. Bülent ECEVİT Hükümeti (21.06.1977-21.07.1977) 40. Hükümettir. Ecevit hükümeti TBMM’den güvenoyu alamamıştır. Bu hükümet programında yer alan sporla alakalı hedef ve politikalar şu şekilde açıklanmıştır: “Profesyonel seyir sporu geliştirilirken, halkın spor yapmasına, okul içi spora ve genellikle amatör spora büyük önem verilecektir. Amatör kulüpler Devletçe desteklenecektir. Sporun örgütlenmesinde demokratik yöntemlere ve denetime etkinlik kazandırılacaktır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

V. Süleyman DEMİREL Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978) 41. Hükümettir. Hükümet, bir koalisyon hükümetidir. Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) birlikteliğinde kurulmuştur. Bu hükümet programında sporla ilgili olarak: “İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddi ve manevi bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir. Türk sporunun her alanda gelişmesi için insan

gücü, tesis, araç ve gereç açığımızı süratle gidereceğiz” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) ifadelerine yer verilmiştir.

III. Bülent ECEVİT Hükümeti (05.01.1978-12.11.1979) 42. Hükümettir. Hükümet programında yer alan sporla alakalı hedef ve politikalar şu şekildedir:

“Sporu, her şeyden önce beden ve ruh sağlığı yönünden, insan kişiliğini geliştirici ve eğitici bir etkinlik olarak değerlendiren Hükümetimiz, okul ve kitle sporuna büyük önem verecektir. Gençlik ve Spor Akademileri, Türk gençliğinin ve sporunun tüm gereksinimlerini karşılayacak biçimde yeniden düzenlenecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

VI. Süleyman DEMİREL Hükümeti (12.11.1979-12.09.1980) 43. Hükümettir. Hükümet programında spor konusunda alınması gereken tedbirleri şu şekilde açıklamıştır: “Spor, sosyal bir ihtiyaç olarak yeni bir görüşte ele alınacak, her yıl yeni spor tesislerinin yapılması sağlanacak, spor eğitimi ders olarak ilkökul, ortaokul ve liselerde yer alacaktır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Bülent ULUSU Hükümeti (20.09.1980-13.12.1983) 44. Hükümettir. Hükümet programında gençlik ve spor hakkındaki konular beraber ele alınmıştır. Ulusu hükümetinin programına ilişkin hedef ve politikalar şunlardır:

“Gençliğin boş zamanlarının kıymetlendirilmesinde ve toplum sağlığında büyük yeri olan toplu spor faaliyetlerinin yurt safına dengeli bir şekilde yayılıp gelişmesi sağlanacaktır. Bu maksatla geniş kitleler tarafından kullanılabilir semt spor tesislerinin, yapımına önem ve öncelik verilecektir. Bu tesisler ve imkânlar bütün gençliğin hizmetine eşit şartlarda sunulacaktır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

I. Turgut ÖZAL Hükümeti (13.12.1983-21.12.1987) 45. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre topluluk sporuna önem verileceği, lazım olan imkânlarında sağlanacağı konusu yer almış, üniversitelerdeki beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olan bireylerin öğretmen olarak görevlerini icap etmesi için ortamın sağlanacağı ve her spor dallarında antrenör yetiştirilmesine önem verileceği yer almaktadır. Ayrıca şehirlerin bayındırlık planında yeşil alanlara ve spor alanlarına yer verileceği ve faydalanmaları konusu bu programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

II. Turgut ÖZAL Hükümeti (21.12.1987-09.11.1989) 46. hükümettir. Hükümet programında sporla ilgili olarak:

“Mahalli idareler konusunda da çok büyük hamleler yaptık. Mahalli idarelere iktidara geldiğimiz günden itibaren önem ve ağırlık verdik. Mahalli idareleri görülmemiş ölçülerde mali imkânlarla kavuşturduk. Bu imkânların kullanılmasıyla Türkiye'mizin çehresi değişti. Şehirlerimiz, kasabalarımız tanınmayacak şekilde güzelleşti, imar edildi. Parklar, bahçeler, spor tesisleri, ıslıl ıslıl sokaklar, alt yapı yatırımları, köylere kadar uzanmaya başlayan kanalizasyon şebekeleri ve gelecek yüzyıla göre planlanan beldeler, hep hükümet icraatımızın sonuçlarıdır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) şeklinde ifade etmiştir.

Yıldırım AKBULUT Hükümeti (09.11.1989-23.06.1991) 47. Hükümettir. Hükümeti programında spor ile alakalı hedef ve politikalarını:

“Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmelerini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla formal eğitim ve öğretime ilaveten, okul içinde ve okul dışında fikir, kültür ve sanat, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) şeklinde ifade etmiştir.

I. Mesut YILMAZ Hükümeti (23.06.1991-20.11.1991) 48. Hükümettir. I. Mesut YILMAZ Hükümet programında spor ile alakalı hedef ve politikalarını: “Son yıllarda gerçekleştirilmiş bulunan

ve Türk sporunun atılım yapması sonucunu doğuracak altyapı ve tesis yatırımlarına ağırlık verilmeye devam edilecek ve bunların bütün yurt sathına yaygınlaştırılması temin edilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) cümlesiyle belirtmiştir.

VII. Süleyman DEMİREL Hükümeti (20.11.1991-25.06.1993) 49. Hükümettir. VII. Süleyman DEMİREL Hükümeti bir koalisyon hükümetidir. Doğru Yol Partisi (DYP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP) ile birlikte kurulmuştur. Spor ile alakalı hedef ve politikalara bu hükümet programında şu şekilde yer verilmektedir: “2000 yılındaki Olimpiyatların İstanbul’da yapılması için gerekli girişimlerde bulunulacak ve Olimpiyat tesislerinin planlanıp yapımına başlanacaktır. Kulüplerimizin yapısal durumları değiştirilerek ekonomik ve idari yönden ileri ülkelerin düzeyine çıkaracak bir yapıya kavuşturulacaktır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

I. Tansu ÇİLLER Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995) 50. Hükümettir. Hükümeti bir koalisyon hükümetidir. Doğru Yol Partisi (DYP) ve Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP) ile birlikte kurulmuştur. Çiller hükümeti programında sporla alakalı olarak: “Kısa dönemde büyük illerimizde, uzun vadede diğer illerimizde olmak üzere gençlik merkezleri kurulacaktır. 2000’li yıllarda dünya ile bütünleşme hedefi çerçevesinde olimpiyatların İstanbul’da düzenlenmesi için girişimlere hız verilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) şeklinde yer almıştır.

II. Mesut YILMAZ Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996) 53. Hükümettir. Hükümeti bir koalisyon hükümetidir. Doğru Yol Partisi (DYP) ve Anavatan Partisi (ANAP) ile birlikte kurulmuştur. Bu hükümet programında yer alan sporla alakalı ifadeler şunlardır:

“Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesi için spora gerekli önem verilecektir. Beden eğitimi ve spor alanında eğitim, sağlık bilim ve teknolojiye yeniliklerin takibi ve uygulanması konularına öncelik verilecektir. Özellikle şehir imar planlarının hazırlanmasında spor alanlarına ve yeşil alanlara ağırlık verilmesi ve tesis sayısının artırılması için mahalli idarelerle işbirliğine gidilecektir. Sporun her dalda geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gereken çaba gösterilecektir. Dünya olimpiyatlarının ülkemizde yapılmasını temin için her seviyede gayretler sürdürülecek, bu hedefe ulaşmak için çok yönlü çalışmalara ve çabalara hız verilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Necmettin ERBAKAN Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997) 54. Hükümettir. Hükümet programında sporla alakalı olarak TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre gençlerin kumar, uyuşturucu, alkol ve benzeri kötü alışkanlıklardan korumak ve vazgeçtirmek için önlemlerin alınmasını, sporun ve beden eğitiminin geliştirilmesi bu programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

III. Mesut YILMAZ Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999) 55. Hükümettir. Hükümeti bir koalisyon hükümetidir. Demokrat Sol Partisi (DSP), Anavatan Partisi (ANAP), ve Demokrat Türkiye Partisi (DTP) ile birlikte kurulmuştur. Hükümetin sporla alakalı öngörülen hedef ve politikaları şunlardır:

“Bedensel engellilerin toplumsal yaşamında sporun da yer alabilmesi için gerekli her türlü önlem alınacaktır. Spor kulüplerinin kendi tesislerine kavuşturulması için politikalar oluşturulacak, devlet, spor kulüplerinin tesis yapmasını teşvik edecektir. Spor federasyonları, spor adamları ile kulüp temsilcilerinden oluşan ve kendi dinamiği içinde özerk bir yapıya kavuşturulacaktır” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

V. Bülent ECEVİT Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002) 57. Hükümettir. 28.05.1999-18.11.2002 yılları arasında görev alan V. Bülent ECEVİT Hükümetinde sporla alakalı öngörülen hedef ve politikalar şunlardır:

“Topluman ve ailelerin bütünlüğünü tehdit eden uyuşturucu kullanımı, şiddet, müstehcenlik ve benzeri sorunlarla mücadele ödünsüz sürdürülecek, gençlerimizi zararlı alışkanlıklara karşı korumak için her türlü önlem alınacaktır. Belirli amatör spor

dallarında etkinlik gösteren gençlerin, doğal afetlerle ilgili kurtarma çalışmalarına gönüllü katılmaları desteklenecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Abdullah GÜL Hükümeti (18.11.2002-14.03.2003) 58. Hükümettir. Hükümet 18.11.2002-14.03.2003 yılları arasında görev almıştır. Bu hükümet programında sporla alakalı öngörülen hedef ve politikalar şöyledir:

“Ülkemizin zengin turizm potansiyeli harekete geçirilerek dünya turizm pastasında önemli bir yer tutan iş-kongre, fuar, spor ve kültür turizmi alanlarında, dinlence turizminde edindiğimiz konuma gelmemizi sağlayacak bir hamle başlatılacaktır. Gençlik kesimine sunulan hizmetlerde fırsat eşitliğine, gençlerin kişilik, düşünce ve beden yönünden sağlıklı gelişmelerine dikkat edilecek, kültür, sanat ve spor faaliyetleri teşvik edilecektir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

I. Recep Tayyip ERDOĞAN Hükümeti (14.03.2003-29.08.2007) 59. Hükümettir. Hükümet programında: “Genç nüfusa sahip olmak, Türkiye için büyük bir imkândır. Hükümetimiz, toplumun gençlere, gençlerin de Türkiye’ye güvenini sağlamayı temel hedefleri arasında görmektedir” (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019) şeklinde yer almaktadır.

61. hükümet olan III. Recep Tayyip ERDOĞAN hükümeti (06.07.2011-2014) sporla alakalı hedef ve politikalar TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmelerine göre sporsal etkinlikleri boş vakitleri değerlendirmek vasıtası olarak değil de sağlıklı olmak ve sosyalleşmek için önemli bir vasıta görüldüğü yer almaktadır. Sporsal aktivitelere tüm halkın etkin olarak katılması için büyük yatırımların yapıldığı ve 2002’den beri tesis sayısını yüzde 500, sporsal faaliyetlerin yürütüldüğü tesislerin miktarını yüzde 600, lisanslı sporcularında sayısını yüzde 1000 olarak artırıldığı ifade edilmiştir. Üniversitede düzenlenen oyunların, Ulusları şampiyonaların geçen dönemde başarılı bir şekilde ev sahibi yapıldığını ve bunlardan sonra olacak olan organizasyonlarda da ev sahipliği yapılması konusu bu programda yer almıştır (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 2019).

Ahmet DAVUTOĞLU Hükümeti 62. ve 63. hükümet olan Davutoğlu hükümeti programında yer alan sporla alakalı hedef ve politikalar şu şekildedir:

“Hükümet olarak hedefimiz, sağlıklı ve hareketli bir yaşamın gereği olarak toplumda spor yapma kültürünün yerleştirilmesi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliği artırılarak sporun geniş kitlelere yaygınlaştırılmasıdır. Her alanda olduğu gibi, spor alanında da her geçen gün dünyadaki etkinliğimizi artırıyoruz. Bu çerçevede, uluslararası şampiyonalarla ve üniversite oyunlarına başarılı bir şekilde ev sahipliği yaptık. Bundan sonra da bu tür organizasyonlara ülkemizin ev sahipliği yapması için her türlü girişimi yürüteceğiz” (Yetim, 2019).

Ahmet DAVUTOĞLU Hükümeti 64. hükümet olan Davutoğlu hükümeti programında yer alan sporla alakalı hedef ve politikalar şu şekildedir:

“Hükümet olarak sporu sağlıklı bir toplum olmanın ve sosyalleşmenin önemli bir aracı olarak görmekteyiz. Spor yoluyla nesillerimizin kötü alışkanlıklardan uzak bir ortamda yaşam kalitelerini artırmanın yanı sıra, önemli bir hizmet alanında yeni iş imkânları oluşturabileceğimizi değerlendiriyoruz. Ayrıca spor, insanımızın özgüvenini artırma ve ülkemizin uluslararası alanda daha iyi temsil edilmesini sağlama gibi önemli etkilere sahiptir. Bu yaklaşımla, 64. Hükümet döneminde toplumumuzda spor yapma kültürünü yerleştirmeyi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliğinin artırılarak sporu geniş kitlelere yaygınlaştırmayı, sporun her dalında daha fazla iş ve gelir imkânları oluşturmayı hedefliyoruz. Yeni dönemde sporcu sayımızın ve sportif niteliklerimizin artırılması birinci önceliğimiz olacaktır. İlerimizde yer alan spor tesislerinin eğitim kurumlarıyla entegrasyonuna yönelik çalışmalar yapılacaktır. İlerimizde insan sermayesi analizi ve taramaları yapılarak il bazında uygun spor branşlarında ihtisaslaşma desteklenecektir. Sporun aynı zamanda önemli bir istihdam alanı olduğunun bilinciyle geleneksel ve yeni spor mesleklerini tanımlayarak sertifikalandırma ve bu alanlarda nitelikli eğitim

imkânlarını artırma konusunda gerekli programları oluşturacağız. Ülkemizdeki 40'ın üzerindeki Sporcu Kamp Eğitim Merkezleri'nde, ulusal ve uluslararası müsabakalarda ülkemizi temsil edebilecek sporcular yetişmesini sağlayacağız. Asgari 30 ilde, yetenekli ve başarılı sporcularımızın yetiştirilmesini sağladığımız Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezleri'nin (TOHM) sayısını artıracacağız. Bölgesel kalkınma perspektifi de dikkate alınarak spor turizmini geliştirme konusunda yeni adımlar atacak, bu yörelerde tesis ve insan altyapısını gelir getirici bir anlayış içerisinde geliştireceğiz. Yerel yönetimlerin spor alanındaki sorumluluklarını artıracak, spor alanında kamu, özel, üniversite gibi farklı kesimler arasında işbirliğinin geliştirilmesini destekleyeceğiz" (Yetim, 2019).

65. hükümet olan Binalı Yıldırım hükümetindeki sporla alakalı hedef ve politikaları 64. Hükümet olan Ahmet Davutoğlu hükümetinin hedef ve politikalarıyla aynıdır.

Sonuç

Kalkınma planlarında ve hükümet programlarında sporla alakalı olarak hedef ve politikalar incelenmiştir. Ülkelerin kalkınmasında ekonomik, sosyal ve siyasal faktörler oldukça önemlidir. Spora ayrılacak olan finans kaynağının bulunması gerekir. Her kalkınma planı beş yıllık süre içerisinde spor ile ilgili faaliyetler üzerinde çalışmış ve ülkemiz için gereken imkânları sağlamak adına planlar yapmış uygulamaya koymuştur. Birinci beş yıllık kalkınma planında ve dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında sporla alakalı öngörülen hedef ve politikalara yer verilmemiştir. VI. Demirel Hükümeti döneminde beden eğitimi derslerinin Milli Eğitim Bakanlığının ilk, orta ve lise bölümlerinde müfredata dâhil edilmesi ve üçüncü beş yıllık kalkınma planlarında beden eğitimi ders saatlerinin artırılması konusunun gündeme gelmesi, beden eğitimi öğretmenlerinin istihdam alanları da genişlemiştir. Bu dönemden sonra üniversitelerde beden eğitimi ve spor bölümlerinin yaygınlaşmasını sağlamıştır. 2020 yılı itibariyle spor eğitimi veren eğitim yüksek öğretim kurumu sayısı 87'ye yükselmiştir. Bu doğrultuda da spor eğitimcisi ve yöneticisi sayısı artmaktadır. Fakat yine de Türkiye Global Spor İndeksi (GSI) 2019 yılı verilerine göre dünya da 40. sırada yer almıştır. Artan sayısal değer yanında niteliğin ve kalitenin de artırılması temel amaç olmalıdır. Sporda yetiştirilen kişi sayısı kadar yetiştirilen bireylerin istihdam içerisinde yer alınmasını sağlamak milli gelirin dağılımı açısından önemlidir. Milli Eğitimin Bakanlığı'nın öğretmen ihtiyacı hesaplanıp yüksek öğretim kurumlarına alınacak öğrenci sayılarının da bu doğrultuda oranlanarak kontenjan sayılarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu planlamanın yapılmaması halinde istihdam politikasında sorunlar oluşturmaktadır. Ayrıca beden eğitimi öğretmenliği, spor antrenörlüğü, spor yöneticiliği, rekreasyon bölümü alanlarından mezun adaylarının yetiştikleri alanlarda iş bulamamaları farklı sosyolojik sorunlar doğurmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi asıl itibariyle ilköğretim ile lise dönemini kapsayan çok geniş ve dinamik bir kitleyi kapsamaktadır. Yaklaşık yedi yaşından itibaren zorunlu eğitim alanına dâhil edilen çocukların, fiziksel hareket ve bedensel etkinlik kabiliyetlerinin sınırlarını zorlayacak, sosyalleşmelerini ve kimlik kazanmalarını kolaylaştıracak bir araç olarak politikaya dâhil edilmesi oldukça önemlidir. I. Özal Hükümeti döneminde ilk defa spor alanında çalışanların istihdam yaratma gücünden bahsedilmiştir. Aynı dönemleri kapsayan beşinci beş yıllık kalkınma planında istihdam konusu gündeme alınmıştır. Fakat spor eğitmeni yetiştirme konusunda ilk profesyonel girişim Gençlik ve Spor Akademileri'nin açıldığı Sadi İrmak dönemidir. Engelli bireylerin spor içerisinde yer alması toplumsal düzen içerisinde pek çok olumlu etkiye olduğu bilinmektedir. Altıncı beş yıllık kalkınma planında bahsedilen AB ile ilgili politikaların geliştirilmesinin gündeme gelmesi sonucu, Akbulut Hükümeti dönemine denk gelen 1990 yılında "Türkiye Özürlüler Spor Federasyonu" kurulmuştur. Özürlü kelimesinin literatürdeki damgalayıcı niteliğinden dolayı ismi 1997 yılında "Türkiye Engelliler Spor Federasyonu" olarak değiştirilmiştir. 2000 yılında ise Türkiye Engelliler Spor Federasyonu; Türkiye Bedensel Engelliler Spor Federasyonu, Türkiye İşitme Engelliler Spor Federasyonu, Türkiye Görme Engelliler Spor Federasyonu ve Türkiye Özel Sporcular Federasyonu olmak üzere dört ayrı federasyona ayrılmıştır (Mumcu, 2018:190). Bu süreçten sonra daha hızlı bir teşkilatlanma yapısı içerisinde önemli bir

gelişim göstermiştir. Her ne kadar gelişim bazı sosyal haklarda gelişim sağlasa da yine de pek çok sorunlarının olduğu bilinmektedir. Engelli bireylerin öncelikle her türlü erişim engelinin ortadan kaldırılması, spor dâhil tüm sosyal ve rekreatif alanlara ulaşma sorunları çözülmelidir.

Spor organizasyonları da spor politikaların önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sporun en büyük organizasyonu olan olimpiyat oyunlarını her ülke kendi ev sahipliğinde yapmak istemektedir. Bizim ülkemizin ilk defa politik gündemine VII. Demirel döneminde 2000 Olimpiyatlarının alınması gündeme alınmış takip eden I. Çiller ve II. Yılmaz dönemlerinde devam ettirilmiştir. Ayrıca 7. ve 8. 10. Kalkınma Planlarında da olimpiyatların alınması ile ilgili konular gündeme gelmiştir. Bu konuda 2020 olimpiyat başvurularına kadar ciddi bir ilerleme olmasa da 2020 Olimpiyatlarında son üç aday arasına kalınarak önemli bir girişim olmuştur. Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında sporsal etkinliklere yer verilmemesinin nedeni dünyada yaşanan finansal krizden kaynaklıdır. Kalkınma planlarında ilk olarak sporsal faaliyetleri kapsayan kulüpler, tesisler ve politikalar ele alınmıştır. Daha sonra sporun okul içinde ve okul dışında aktif olarak yürütülmesi için çalışmalar, profesyonellik, sosyal güvenlik, özerklik, Avrupa Birliği politikaları, olimpiyatlarda ülkemizin adını duyurmak, olimpiik oyunların ülkemizde yapılması amacıyla çalışmaların yürütülmesi, olimpiik sporcu kamp eğitimi merkezlerinin kurulması, sporsal etkinliklerin teknolojik bakımdan ilerlemesi için AR-GE çalışmaları, yetenek taraması ve engelli bireylerin sporsal etkinliklerde yer alması gibi faaliyetler kalkınma planları içerisinde yer almıştır. Son olarak engelli spor politikalarına yön vermesi açısından spor federasyonlarının özerkleşmesi süreci ve engelli bireylerin spor içerisinde alacakları yerler ile ilgili III. Yılmaz Hükümeti döneminde ve engelli spor dallarının özendirilmesiyle ilgili konular on birinci kalkınma planında yer aldığı görülmektedir.

Kalkınma planlarında sağlık ve spor ile ilgili herhangi bir başlık bulunmamaktadır. Sağlık ve spor bakanlıklarının ortak bir ekonomik kalkınma modeli içerisinde projeler geliştirmesi gerekmektedir. Pek çok ülkede sağlık, spor ve refah kurumları adı altında toplanan yapılar görülmektedir. Örneğin; dünyanın en büyük sağlık sorunlarının başında gösterilen obezitenin önlenmesinin birinci basamağı olarak gösterilen fiziksel aktivitenin artırılması tüm ortak hedefleri arasındadır. Ülkemizde 15 yaş ve üstü obez bireylerin oranı 2016 yılında %19,6 iken, 2019 yılında %21,1 olmuştur. Cinsiyete göre bakıldığında; 2019 yılında kadınların %24,8'inin obez ve %30,4'ünün obez öncesi, erkeklerin ise %17,3'ünün obez ve %39,7'sinin obez öncesi olduğu görülmüştür (TUİK, 2020). Bu durumun ülke ekonomisine büyük oranda maliyetleri vardır. Kilolu bireylerin yaşları ilerledikçe buna bağlı olarak pek çok süregelen sağlık sorunu oluşturduğu ve takip eden süreçte sağlık harcamalarının artışına ve iş gücü kayıplarına neden olduğu bilinmektedir. Tabi ki sadece obezite değil sağlık sorunu oluşturan pek çok durumun önlenmesinde ve rehabilitasyonunda fiziksel aktivite ve egzersiz programlarının katkıları mevcuttur. Sağlık ve rehabilitasyon hizmetleri ülkelerin milli gelirlerinde önemli bir harcama kalemini oluşturmaktadır. Türkiye'de sağlık harcamaları GSYH'ya oranı 2009 yılında en yüksek paya ulaşmış ve %4,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu tarihten sonra düşüş göstererek 2019 yılında ise bu oran %3,4 olarak gerçekleşmiştir (Akbulut, 2020). Sağlık harcamalarının milli gelire göre azalması olumlu olarak değerlendirilebilir. Sağlıklı bir toplumda sağlık harcamalarının azalması beklenen bir durumdur. Spor politikasının her bireyi sağlıklı olma bilincinde oluşturacak bir yapıda, devletin tüm kurumlarıyla birlikte bir araç olarak kullanılması sportif faaliyetlerin temel işlevini yerine getirmesinde önemli olacağı düşünülmektedir. Aslında anayasada da yazılı olmasıyla beraber Erbakan, Yılmaz, Erdoğan ve Davutoğlu hükümetlerinde sağlıklı toplum oluşturma amacıyla sporun topluma yaygınlaştırılmasını politika içeriği olarak ele almıştır. Ayrıca II. Yılmaz döneminde beden eğitimi ve sağlık bilimleri alanı ilk defa gündeme getirilmiştir. Gül hükümeti döneminde ilk kez gündeme gelen spor turizmini de bu kavramlarla birleştirerek sağlık, kültür ve wellnes turizm alanlarını birleştirerek bu alana yönelik politikalar oluşturabilir. Sağlık turizmi ve wellnes kavramları artık tüm dünyanın yatırım yaptığı alanlardır.

Hükümet programları ve kalkınma planlarında sportif faaliyetler için alt yapının oluşturulma çabaları, mevcudiyeti olan alt yapının da geliştirilmesi, geniş bir kitleye yaygınlaştırılması, bireylerin boş kaldığı zamanlarda da vakitlerini eğlenceli uğraşlarla değerlendirmesi amacıyla, büyükten küçüğe fiziksel aktivite yapmak isteyen vatandaşlar için çalışmalar yürütmektedir. Ülkemizde geleneksel sporların geliştirilip geniş bir alana yayılmasını sağlamak istemeleri ve bunun yanında temel spor dallarının ülke içerisinde benimsenmesi ve sporcuların branşları olması için uğraşlar içerisine girilmiştir.

Hükümet programlarında sporsal etkinliklere yer veren ilk hükümetlere bakıldığında göze çarpan I. Celal BAYAR hükümetidir. I. Bayar hükümeti sporu merkeze bağlayıp teşkilatlanmasını ve sporsal faaliyetlere katılmayan hiçbir bireyin olmaması gerektiğini vurgulamıştır. Bayar hükümeti döneminden başlayarak günümüze kadar sporu hükümet politikası olarak gören pek çok hükümet sporun topluma yaygınlaştırılması için pek çok konu gündeme getirmiştir. Sporun toplum içerisindeki çeşitli faydaları ortaya çıktıkça önemi zaman içerisinde artmış, fonksiyonu gelişmiş ve etkileri de büyüyüp karmaşık bir hal almıştır. Yerel yönetim birimleri kent yaşantısının bir unsurunu oluşturan rekreasyon alanlarını inşa etmek ve işletmek ile görevlendirilmiştir.

1960 yılından önce sporsal faaliyetlere yer veren son hükümet Recep PEKER hükümetidir. Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün açılması çalışmalarını ele almıştır. X. İsmet İNÖNÜ hükümeti, İnönü hükümetleri içerisinde spora yer veren tek hükümettir. Beden eğitiminde bir kuruluşun olması gerektiği ve hızlanmasını belirtmiştir. Suat Hayri ÜRGÜPLÜ hükümeti spor branşlarını modern bir düzeye gelmesi için mevzuatta değişiklik yapmış ve okul dışı ve okul içi spor icraatlarında bulunmuştur. Demirel hükümet programları içerisinde I. Süleyman DEMİREL hükümeti amatör spor, güreş ve binicilik gibi sporların geniş kesimlere ulaştırılması için programında sporsal etkinliklere yer vermiştir. II. Süleyman DEMİREL hükümet programında ilk kez Gençlik ve Spor Bakanı vazife almıştır. III. Süleyman DEMİREL hükümetinde okul içi ve okul dışı spor faaliyetlerine yer vermiştir. IV. Süleyman DEMİREL hükümeti geleneksel sporlar ve topluluk sporlarına ağırlık vermiştir. V. Süleyman DEMİREL hükümeti tesis ve araç gereç gibi birtakım eksikliklerin açığı kapatılacağını programında yer vermiştir. VI. Süleyman DEMİREL hükümet programında spor eğitiminin ders olarak verilmesine yer vermiştir. VII. Süleyman DEMİREL hükümet programında olimpiyatların İstanbul'da olması için lazım olan adımların olması gerektiğini programında yer vermiştir. II. Nihat ERİM hükümeti sporsal etkinliklerin ülke genelinde geniş kesimlere ulaştırılması için çalışmalarını programında yer vermiştir. Ferit MELEN hükümeti milli spor dallarının gelişmesi için sporsal etkinlere programında yer vermiştir. Bülent ECEVİT hükümetleri genellikle amatör spora ve kitle sporuna ağırlık vermiştir. III. Ecevit döneminde akademinin ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte yeniden gözden geçirilmesi konusu gündeme getirilmiştir. Spor Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerde istihdam edilmek üzere pek çok spor adamı bu okullarda yetişmiştir. 1982 yılında çıkan bir kanunla bulundukları illerdeki üniversitelerinin eğitim fakültelerinin beden eğitimi ve spor bölümleri ile birleştirilmiştir (Güven, 1996). 38. Hükümet olan İrmak hükümeti programında gençlik ve spor akademilerinin kurulmasını ele almıştır. 44. hükümet olan Ulusu hükümetinde gençlik ve spor konuları birlikte ele alınmıştır.

Turgut ÖZAL hükümetleri içerisinde I. Özal hükümetinde beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görev yapabileceği ortamın sağlanması yer almıştır. II. Özal hükümetinde ise mahalli idarelere ağırlık verilmiştir. Akbulut hükümeti diğer hükümet programları gibi okul içi ve okul dışında sporun yapılmasını programında yer vermiştir. Yılmaz hükümetleri içerisinde I. Mesut YILMAZ hükümetinde altyapı ve tesis yatırımlarına ağırlık verilmiş ve geniş kesimlere ulaştırılma girişimlerinden bahsedilmiştir. II. Mesut YILMAZ hükümet programında ise yeşil alanlar öncelik olmuş ve ülkemizde dünya olimpiyatlarının yapılması için bir gayret gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. III. Mesut YILMAZ hükümet programında engelli bireylerin sporsal etkinliklerde yer

alması için çalışmalara ve spor federasyonlarının özerkliği konusundaki faaliyetlere programında yer vermiştir. I. Tansu ÇİLLER hükümet programında gençlik merkezlerinin kurulacağına yer vermiştir. Necmettin ERBAKAN hükümet programında uyuşturucu, kumar, alkol gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durmak için tedbirlere programında yer vermiştir. Gül hükümeti sanat, spor ve kültür faaliyetlerini özendirme konusunda programında yer vermiştir. Recep Tayyip ERDOĞAN hükümetleri içerisinde ilk hükümete nüfus içerisinde yer alan gençlerin ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir. I. Erdoğan hükümet politikalarındaki yerel hizmetlerin ve alt yapı yatırımlarına ayrılan payın artırılmasına yönelik gelişmelerle kentsel alanlarındaki nüfusun hızlı artışı, kent alanlarında hızlı bir yapılaşmaya yol açmıştır. Hızlı nüfus artışının sonucu olarak kent imarı oluşturulurken halkın ihtiyacını karşılayacak nitelikte çok fazla rekreasyon ve spor alanı oluşturulmamıştır. Bu dönem de ki refah seviyesindeki hızlı artış ve kent alanlarında spor ve rekreasyon alanlarının yetersizliğinin hissedilmesi, çeşitli kurumlar tarafından bu alanların imarına zorlamıştır. 5216 Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ve 5393 Mahalli İdareler Kanunun da yer alan çerçevede spor ve rekreatif alanları tesis etmek ve işletmek, spor kulüplerine aynı ve maddi destekler sağlamaları ile ilgili maddeler sporun yerel hizmet alanlarına dâhil edilmesini sağlamıştır. Fakat yerel yönetim birimleri yaptığı tesisleri işletmekte ve personel istihdam etmede çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bununla birlikte yapılan pek çok tesis bölge halkının ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte değildir. Ne yazık ki yerel yönetim birimlerinin spor ile ilgili birimlerinin başındaki yöneticilerin pek çoğu spor eğitimi almamış bireylerden oluşmaktadır. Fakat yapılan çalışmaların sonuçlarına göre özellikle büyükşehir belediyelerinin pek çoğunda sportif hizmetlerin nüfusun ihtiyaçlarının karşılayacak niteliğe sahip olmadığı görülmektedir (Mumcu vd., 2021). Yönetsel yapıların oluşturduğu işletme sorunlarından dolayı tesisler genellikle zarar eder durumda işletilmektedir. Temelde hizmet odaklı yapılan spor tesislerinin bölgedeki ihtiyacı karşılayacak nitelikte ulusal çıkarlara da hizmet edecek bir yapıda merkezi spor teşkilatı ile koordineli bir şekilde dizayn edilmelidir. Aksi takdirde hizmet odaklı bir allayışla inşa edilen tesisler öncelikle yerel daha sonra merkezi idarenin önemli harcama kalemleri halini alabilir.

III. Erdoğan hükümet programında ise tesis sayılarına, sporsal faaliyetlere ve lisanslı sporcu sayılarına değinmiştir. Üniversitede oynanan oyunlarda ve uluslararası şampiyonalarda ev sahipliğini başarı şekilde olduğunu ve devamı olacağını belirtmiştir. 62. ve 63. Ahmet DAVUTOĞLU hükümetlerinde sporun geniş kesimlere yaygınlaştırılmasından ve oyunların ülkemizde yapılması için çalışmalardan bahsetmiştir. 64. Hükümet programında ise Sporcu Kamp Eğitim Merkezlerinde ülkemizi her alanda temsil edebilecek sporcuların olması için çalışmaların olacağından, Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezlerinin sayısal bakımdan artacağı programında yer almıştır. Binali YILDIRIM hükümet programı da 64. Hükümet olan Davutoğlu hükümeti ile aynıdır.

Türk spor politikaları, toplumun sportif bakımdan ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Sporsal faaliyetler devlet politikasının sağlık, ekonomi, eğitim, refah ve kalkınma gibi pek çok alanını kapsayarak önemli bir yer elde etmektedir. Bunun nedeni, devlet Türk vatandaşlarının beden ve ruhsal olarak sağlığını iyileştirecek önlemler almayı ve sporsal etkinliklerin geniş bir kitleye yayılması bakımından sorumluluk üstlenmiştir. Fakat kurumsal ortaklıklar ve iş birliklerinin eksikliği görülmektedir. Kurumlar arası iş birliği sadece 63. ve 64. hükümet döneminde ele alınmıştır. Bu dönemin takibinde 2015 yılında da ulusal spor politika belgesi yayınlanmıştır. Burada da ortak paydaş kurumlardan bahsedilmiştir. Sporun birincil ve ikincil paydaş kurumları bulunmaktadır. Birincil paydaş kurumları spor faaliyetlerini yürütmekte ve uygulamakta yükümlü olan kurumlardır. Bunlar; Spor Bakanlığı, Spor Federasyonları, Spor Kulüpleri, Yerel Yönetimler, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Üniversiteler ve Medya Kuruluşları olarak verilebilir. İkincil paydaş kurumlar ise spor tarafından fayda sağlanan ve spora katkı yapan kurumlar olarak düşünülebilir. Bunlar ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet

Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Meslek Örgütleri ve Sivil Toplum Örgütleri olarak verilebilir.

I. Demirel, I. Ecevit, II. Ecevit, I. Özal ve V. Ecevit dönemlerinde amatör sporun geliştirilmesi gündeme alınmıştır. Fakat Ecevit hükümetlerinin faaliyet süreleri politika uygulayacak nitelikte olmadığı için sadece gündeme alınması açısından değerlendirilebilir. V. Ecevit döneminde ise 1999 yılında Marmara Bölgesi'nde meydana gelen depremler ve mali ekonomik yetersizliklerin getirdiği olumsuzluklardan dolayı hedefler gerçekleştiremediği düşünülmektedir. Özellikle 2007 yılından başlayarak 2012 yılına kadar dünya çapında baş gösteren ekonomik krizlerden çok fazla etkilenmeyen ülkemizde, spor alt yapısı gelişim göstermiştir. Buna rağmen yapılan tesisleşme ve alt yapıların tam kapasite ile işletilemediği, verimlilik konusunda sorunlarında yaşandığı bilinmektedir. Özellikle futbol alt yapısına ve büyük spor organizasyonların alt yapıları için büyük ölçekli tesisler inşa edilmiştir. Örneğin üst üste iki spor bakanının Samsun ili milletvekili olması pek çok yatırımın Samsun iline aktarılmasına neden olmuştur. 2017 yılında Deafolimpik Oyunları için Samsun ilinde yapılan organizasyon için bakanlığın çok fazla yatırım yaptığı bilinmektedir. Spor tesisleşmesinde ergonomi kavramı göz önünde bulundurularak inşa edilmesi daha etkin kullanıma yol açacağı düşünülmektedir. Tüm olumsuzluklara rağmen I. Erdoğan hükümeti ve Cumhurbaşkanlığı hükümet dönemleri de dâhil olmak üzere son 15 yılda pek çok başarılı yatırım yapılmıştır. Bunun sonucu olarak da spor kulübü, sporcu sayıları ve spordaki başarı oranları bu doğrultuda artmaktadır. Özellikle 61. Hükümet politikalarının içerisinde yer alan konular dâhil olmak üzere; 2002 yılı itibarıyla ülkemizde sporsal faaliyetlere katılan kişi ve eğitmen sayısında önemli artışlar görülmüştür. 2002 yılında 3429 olan antrenör sayısı, 2020 yılına gelindiğinde 251799 kişiye ulaşmıştır (<https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>, 2021). Bu sayı neredeyse 20 yılda 75 kat artmıştır. Yine lisanslı sporcu ve kulüp sayılarının da yaklaşık olarak bu oranlarda artış göstermiştir. Tabi sporcu yetiştirme de antrenör ve sporcunun teşviki de önemli bir konudur. Ülkedeki vatandaşları, sporsal faaliyetlerde izleyici konumundan çıkarıp spor yapmaları için ortamın sağlanması, ulusal ve uluslararası seviyede sporcu yetiştirilmesi, desteklenmesi ve ödüllendirilmesi hedef ve politikalar içerisinde yer almaktadır (Yetim, 2019:428).

Spor teşkilatlanması ve organizasyon yapısının geliştirilmesi I. Bayar hükümetinden başlayarak Peker, VIII. ve X. İnönü, Ürgüplü, II. V. ve VI. Demirel, Melen, Irmak, III. Ecevit ve III Yılmaz dönemlerinde sporun teşkilatlanma yapısından bahsedilmiştir. Cumhuriyet'in ilanından tek parti döneminin bitimine kadar Türk Spor Teşkilatlanmasını üç ana bölümde ele alabiliriz. Bunları; Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı, Türk Spor Kurumu ve federal spor yönetiminin devletin himayesine geçmesi olarak inceleyebiliriz (Gökdoğan & Demir, 2019). Türk Spor Kurumu tek parti döneminde siyasal bir nitelik kazanınca Atatürk Türkiye'de sporu siyasetin elinden alarak devlete teslim etmek amacı ile 27 Haziran 1938 tarihinde 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanunu'nu çıkartılarak Spor Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Pek çok kurumsal yapı içerisinde yer alan spor 1969'da II. Demirel Hükümeti döneminde ilk defa Gençlik ve Spor Bakanlığı halini almıştır (<https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/112/105/Tarihce>, 2021) ve tekrar 2011 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı halini alana kadar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olarak teşkilatlanmıştır. Spor teşkilatı toplumun hem ekonomik hem sosyal pek çok alanı için büyük öneme sahip bir yapıda toplumun her kesimine hizmet verme amacıyla, her türlü kurum ve kuruluşla ortaklıklar oluşturmak zorundadır. Ayrıca ülkedeki sporun yönetim tarzını uluslararası boyutta temsil eden milli bir duruş sergilemek durumundadır.

Geniş toplulukların spora ilgisi ve medyanın da etkisiyle kazanç sağlayan bir yatırım haline gelen spor alanı, bir cepheden meydana gelen yoğun ilgi ve diğer cepheden meydana gelen müteşebbisler için önemli ölçüde olan finansal hareketliliklerin olduğu cazip bir ekonomik etkinliklerin olduğu saha durumuna gelmektedir (Saatçioğlu, 2013:104). Türkiye'de sporsal faaliyetlerin başında bulunan yöneticilerin, spor medyasının ve siyasetçilerin sporsal etkinlikleri

reyting olarak görmeleri, Türk spor ekonomisi politikalarına hizmet vermekle değil, kendi politikaları için sporsal faaliyetleri alet etmeleri gelenekleri haline gelmiştir (Yetim, 2019:429).

Spor ekonomisi içerisinde pek çok sektör iç içe girmiş iş birliği ile yürütülmektedir. Bu kolların birisi de hiç şüphesiz spor yayıncılığıdır. Spor yayıncılığı pek çok kanal, yazılı basın, dijital platformlar ve sosyal medya blokları gibi araçlarla sağlanmaktadır. Bu alanlarda müsabakaların yayınlanması ve yorumlanmasından farklı türde spor belgesellerine kadar pek çok türde kişi istihdam edilmektedir. Fakat bu alan genel olarak iletişim ve medya bölümü mezunları tarafından mezun olan kişilerin istihdam edildiği bilinmektedir. Spor alanında eğitim veren kurumların özellikle medya ve görsel tasarım alanlarında eğitim verecek altyapılarının geliştirilmesi gerekmektedir. Erdoğan hükümetleri döneminde özellikle geleneksel sporların geliştirilip geniş bir alana yayılmasını sağlamanın yanında geleneksel sporların kimliğinin oluşması için uğraşlar içerisine girilmiştir. Bu uğraşlar özellikle cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişte yeniden oluşturulmaya çalışılan milli kültürel kimliğin canlandırılmasına yönelik olarak, bazı tarihsel diziler ve filmlerle de desteklenerek toplumda karşılık bulması sağlanmıştır.

Sonuç olarak bakıldığında kalkınma planları ve hükümet programları yapılırken basit ve ilkel fikirlerden sıyrılıp günümüzde bireylerin ve sporcuların ihtiyaç duydukları kaynakları tahsis etmeleri için çağdaş fikirler çerçevesinde planların ve programların ana hatlarının belirlenip çalışmaya başlanması daha sonra uygulamaların vatandaşlara hizmet olarak sunulması için ilke ve hedeflerin öncelik olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Akbulut, E. (2020). Sağlık harcamaları ve gelir dağılımı ilişkisi: Türkiye ve OECD ülkeleri karşılaştırmalı analizi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 6(3). 137-155
- Bayraktar, C. (2003). *Sosyal yapı özelliklerinin spora etkisi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 18(1). 67-74
- Berg, B.L., & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nicel araştırma yöntemleri*. H. Aydın (Çev, Edt): Eğitim Kitabevi.
- Cankalp, M. (2005). *Sporda yönetim ve organizasyon*. Nobel Yayın.
- Cerrahoğlu, N. (2016). Spor ekonomisi bilim dalının gelişim analizi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 309-329.
- Çalışkan, B. (2019). *Türkiye ve TRC1 bölgesi'nde kadın istihdamının mukayeseli analizi* [Yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çapar, U., & Yayla, N. (2019). Türkiye'de bölgelerarası gelir dağılımı yakınsaması: mekânsal ekonometrik analiz. *Uluslararası iktisadi ve idari incelemeler dergisi*, (25), 283-302.
- Çelik, A. (2006). *Spor işletmelerinin yönetim süreçleri açısından incelenmesi ve ekonomik perspektifte değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çırka, S. (2016). *Küreselleşme çerçevesinde Türkiye'de uygulanan spor ekonomisi politikaları üzerine bir inceleme* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Denzin, N.K. & Lincoln, V.S. (1998). *The lanscape of qualitative research: Theories and issues*. Thousand Oaks: Sage
- Durmuş, M. (2008). *Kamu ekonomisi*. Gazi Kitabevi.

- Dutta, S. (2006). *Introductory economics (micro and macro) for class xii*. New age international Publishers.
- Eroğlu, Y. S., Karakuş, S., & Işık, U. (2006). Türk spor politikalarında güncel sorunların incelenmesi. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 186-201.
- Gök, Y., & Sunay, H. (2010). Türkiye ve Fransa'da uygulanan spor yönetiminin kamu yönetimi açısından karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 7-16.
- Gökdoğan, Ç., & Demir, F. (2019). Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın tarihsel süreç içerisindeki değişim evreleri: inceleme. *Iğdır Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 27-35.
- Gündoğdu, C., & Devecioğlu, S. (2008). Spor hizmetlerinin genel ekonomi çerçevesinde görünümü. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 117-124.
- Güven, Ö. (1996). Türkiye'de cumhuriyet döneminde beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren okulların eğitimi hazırlayıcı çalışmalar. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 70-82.
- http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_BedenSporIstanbulOlimpiyatlar%C4%B1.pdf
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Türkiye-Saglik-Arastirmasi-2019-33661>
- <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/112/105/Tarihce>
- <https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>
- <https://sozluk.gov.tr/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Bosman_Kurallar%C4%B1
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean-Marc_Bosman
- https://www.cka.org.tr/uploads/strategy_v/spor_oik.pdf
- https://www.gsb.gov.tr/public/edit/files/Mevzuat/ulusal_genclik_ve_spor_politikasi.pdf
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6222.pdf>
- <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- <https://www.sbb.gov.tr/ozel-ihisas-komisyonu-raporlari/>
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_1.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_10.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_3.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_4.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_5.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_6.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_7.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_8.pdf
- https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/hukümetler/hukümetler_cilt_9.pdf
- İnan, T. (2018). Spor Ekonomisi. Y. Taşkıran (Yay. Haz.). *Spor bilimlerine giriş ve beden eğitimi ve sporun temelleri* (s. 342-345). Ergun Yayınevi

- Katırcı, H., Çağlarımak Uslu, N., Kaytancı, U. B., Özata, E. & Ergeç, E. (2015). Spor Endüstrisi ve Ekonomisi. N. Çağlarımak Uslu (Yay. Haz.). *Spor ekonomisi* (s.3- 21). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Menteş, A. C. (2017). *Türkiye'nin liberalleşme sürecinde spor basının ekonomi politiği ve üç büyük futbol kulübüne yönelik haberler özelinde spor haberciliği* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mumcu, H.E. (2018). *Engelli spor politikası (Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye karşılaştırması)*. Akademisyen Kitapevi.
- Mumcu, H.E., Aligül, B., Karakullukçu, Ö.F., & Paktaş, Y. (2021). Büyükşehir belediyelerinin sportif ve rekreatif hizmetlerinin niteliklerinin incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(36), 2841-2867.
- Saatçioğlu, C. (2013). *Spor ekonomisi teori, politika ve uygulama*. Gazi Kitabevi.
- Sahin, C. K. (2012). *Crisis at football market after the bosman: are competition exemptions admissible for football*. Ankara B. Rev., 5(61).
- Sarıgül, Ö. (2019). *Eğitim harcamaları, sağlık harcamaları ve milli gelir ilişkisi: oecd ülkeleri için panel bootstrap modelleri* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarol, H. (2019). Spor ekonomisi. A. A. Yetim (Yay. Haz.). *Yönetim ve spor* (461-502). Gazi Kitabevi.
- Sivrikaya, Ü. K., & Demir, A. (2019). Türkiye'de 2001 yılı ve sonrasında uygulanan spor ekonomisi politikalarına yönelik bir değerlendirme. *Visionary E-Journal/Vizyoner Dergisi*, 10(23), 126-136.
- Sunay, H. (2003). Türk spor politikasına analitik bir bakış. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 39-42.
- Sunay, H. (2017). *Spor yönetimi*, (3. baskı). Gazi Kitabevi
- Şenol, Z. (2018). *Spor ekonomisinde futbol taraftarlarına yönelik kişilik ve taraftarlık analizi* [Yüksek lisans tezi]. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TBMM Tutanak Dergisi, Dönem XXII, Toplantı 3, c. 1 (Kasım 2002), 1.
- Ünsal, E. (2007). *İktisada giriş*. İmaj Yayınevi
- Yetim, A. A. (2000). *Sosyoloji ve spor*. Top-Kar Matbaacılık.
- Yetim, A. A. (2019). Türkiye'nin spor politikaları. A. A. Yetim (Yay. Haz.). *Yönetim ve spor* (s. 421-429). Gazi Kitabevi.
- Yıldırım, O. (2014). *Ankara'daki özel spor merkezlerine devam eden bireylerin spor ekonomisine katkısı* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Zenginer, H. O. (2017). *Spor ekonomisinde kamusal regülasyonlar ve Türkiye değerlendirmesi* [Yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Araştırmacıların katkı oranı beyanı / Contribution rate statement of researchers:

1. Yazar/First author %40,
2. Yazar/Second author %30,
3. Yazar/Third author %30.

2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).